

Załącznik do Uchwały nr

Rady Miejskiej w Zwoleniu

z dnia2017

*Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych dla
Gminy Zwolen
na lata 2017-2021*

Zwolen 2017 r.

Spis treści

I. WSTĘP	3
II. PROCEDURA TWORZENIA.....	4
II.1 UWARUNKOWANIA PRAWNO – SYSTEMOWE	4
II.2 METODYKA PRAC NAD STRATEGIĄ	6
III. SPOŁECZNO-GOSPODARCZE UWARUNKOWANIA STRATEGII	6
III.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY	6
III.2 PODMIOTY GOSPODARCZE.....	10
III.3 ROLNICTWO	15
III.4 POZIOM ŻYCIA LUDNOŚCI.....	17
III.5 CHARAKTERYSTYKA RODZIN	19
III.6 ZASOBY MIESZKANIOWE.....	24
III.7 PROGNOZA DEMOGRAFICZNA	27
III.8 RYNEK PRACY.....	29
III.9 OCHRONA ZDROWIA	33
III.10 EDUKACJA I WYCHOWANIE	36
III.11 SPORT I REKREACJA	40
III.12 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	44
III.13 KULTURA.....	50
III.14 CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ.....	55
III.15 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	60
III.16 INFRASTRUKTURA, TRANSPORT I KOMUNIKACJA	63
III.17 OCHRONA ŚRODOWISKA	64
IV. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ WRAZ Z WNIOSKAMI KOŃCOWYMI	68
IV.1 BEZROBOCIE	69
IV.2 NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ.....	74
IV.3 BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH	79
IV.4 SZCZEGÓLNE UWARUNKOWANIA NASYCENIA PROBLEMAMI SPOŁECZNYMI.....	85
V. ANALIZA SWOT	86
VI. CELE STRATEGII.....	88
VI.1 CEL GŁÓWNY	88
VI.2 CELE SZCZEGÓŁOWE	89
VI.3 SZCZEGÓŁOWE WSKAŹNIKI	93
VII. HARMONOGRAM	95
VIII. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII	95
IX. MONITORING	96
IX.1 TERMIN OKRESOWEGO PRZEGLĄDU.....	96
IX.2 ZADANIA ZWIĄZANE Z PRZEGLĄDEM	96
IX.3 ZARZĄDZANIE RYZYKIEM.....	96
X. EWALUACJA.....	98
WNIOSKI KOŃCOWE	99

I. Wstęp

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu poprawy, zjawisk występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017 - 2021 dla Gminy Zwoleń powstała przy merytorycznym wsparciu w ramach projektu „Kalkulator Kosztów Zaniechania - wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco - wspierających”, realizowanego w ramach Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej”, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013.

Dokument zwiera diagnozę sytuacji społecznej i prognozę zmian problemów społecznych w perspektywie do roku 2021. Identyfikacja najważniejszych kwestii społecznych została skonstruowana na podstawie przedłożonych materiałów statystycznych i urzędowych a także instrumentów analizy strategicznej, do których należy zaliczyć identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT). Z diagnozy wynikają obszary problemowe, nad którymi winna skupić się lokalna polityka społeczna. Ujęte w formę misji, celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań, w sposób praktyczny wyznaczają działania poszczególnych podmiotów. Część programowa została ujęta w formie tabelarycznej, zawierającej cele, kierunki oraz realizatorów poszczególnych działań, czas ich realizacji oraz wskaźniki ich wykonania.

Strategia ta jest ciągle „otwarta” na społeczną dyskusję oraz wszelkie konstruktywne uwagi i wnioski mające wpływ na jej ulepszenie. Strategia jest dokumentem, podlegającym ewaluacji i monitoringowi, spójnym i zgodnym z opracowaną wcześniej Strategią Rozwoju Gminy Zwoleń na lata 2002-2017, a także spójnym z priorytetami Narodowej Strategii Integracji Społecznej.

II. Procedura tworzenia

II.1 Uwarunkowania prawno – systemowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017 - 2021 dla Gminy Zwoleń, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych gminy przewidują „opracowanie i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Na treść Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne, należą do nich:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
- ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym;
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego;
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii;
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym;
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych;
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych;
- ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- ustawy z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych;
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 roku o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych;
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty;

- uchwała Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 –2020.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zwoleń na lata 2017-2021 jest spójna z dokumentami na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.

Programy na poziomie europejskim:

- Europejska Strategia Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu;
- Europejska Strategia Zatrudnienia;
- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Programy na poziomie krajowym:

- Strategia Rozwoju Kraju;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego;
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego;
- Krajowa Strategia Zatrudnienia;
- Strategia Polityki Społecznej;
- Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomani;
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Narodowy Program Zdrowia;
- Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Programy na poziomie regionalnym:

- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego .

Programy Gminy Zwoleń :

- Program Gminnego Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną w Zwoleniu na lata 2017 – 2021;
- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2017-2021;
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Gminy Zwoleń na lata 2016 - 2020;
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przemocy;
- Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Zwoleń w latach 2015-2019;

- Program współpracy Gminy Zwoleń z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Strategia Rozwoju Gminy Zwoleń.

II.2 Metodyka prac nad Strategią

Prace nad aktualizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych prowadzono z wykorzystaniem najlepszych praktyk partycypacji społecznej. Uczestnikami tego postępowania byli zatem m. in. przedstawiciele administracji publicznej, organizacji społecznych oraz bezpośredni beneficjenci. Zarówno ich wiedza, doświadczenie, jaki znajomość środowiska lokalnego pozwoliły na określenie problemów, potrzebie kierunków działań w zakresie problematyki społecznej. Zaangażowanie reprezentantów społeczności w proces prac nad Strategią stworzył szansę wypracowania różnorodnych i realnych rozwiązań w odpowiedzi na zaistniałe problemy społeczne. Tym samym stał się ważnym elementem budowania integracji społecznej oraz mechanizmów wspólnego decydowania i działania.

III. Społeczno-gospodarcze uwarunkowania strategii

III.1 Charakterystyka gminy

Gmina i Miasto Zwoleń położona jest w południowo - wschodniej części województwa mazowieckiego na osi dróg krajowych Warszawa - Sandomierz i Radom - Lublin.

Obszar gminy Zwoleń znajduje się w układzie węzłowym, mającym na celu kształtowanie układu osadniczego i zapewnienie prawidłowej obsługi ludności. Rolą Zwolenia w tym systemie jest pełnienie funkcji ośrodka rozwojowego o charakterze ponadlokalnym, uzupełniającego lukę jaka powstaje w obsłudze ludności pomiędzy miastami: Radom - Lublin oraz Koziernice - Sandomierz. Podstawą takiego określenia są:

- wielkość miasta i zrównoważony proces demograficzny,
- wyposażenie w usługi o charakterze ponadlokalnym,

- dostępność komunikacyjna,
- potencjał produkcyjny,
- wartości kulturowe.

Na terenie gminy znajduje się 54 miejscowości, 28 sołectw oraz miasto Zwoleń będące siedzibą władz gminy i siedzibą starostwa.

Sołectwa: Atalin, Mostki, Barycz, Niwki, Filipinów, Osiny, Helenów, Strykowice Błotne, Jasieniec Solecki, Strykowice Górne, Jasieniec Kolonia, Strykowice Podleśne, Jedlanka, Sycyna, Józefów, Sydół, Karolin, Paciorkowa Woła Nowa, Koszary, Paciorkowa Woła Stara, Linów, Podzagajnik, Ługi, Wólka Szeleżna, Męciszów, Zielonka Nowa, Mieczysławów, Zielonka Stara.

GMINA ZWOLEŃ NA TLE SUBREGIONU RADOMSKIEGO

GMINA ZWOLEŃ NA TLE SĄSIADUJĄCYCH GMIN

Gmina Zwoleń zajmuje powierzchnię 162 km², w tym miasto Zwoleń 16 km², a obszar wiejski gminy – 146 km². W strukturze ludności według płci przeważają kobiety stanowiące 51,19% ludności. Oznacza to, że na 100 mężczyzn przypada 105 kobiet.

Tabela 1. Liczba ludności Gminy Zwoleń

Lata	Ogółem	w tym na wsi	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn	Ludność na 1 km ²
2013	15342	7230	7488	7854	105	95
2014	15319	7254	7484	7835	105	94
2015	15290	7346	7463	7827	105	94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba ludności po 2000 r. zaczęła powoli spadać i w 2015 r. w porównaniu w rokiem 2010 zmniejszyła się o 326 osób. Taką samą tendencję obserwuje się oczywiście, jeśli weźmiemy pod uwagę wzrost liczby kobiet i mężczyzn. Notuje się spadek ludności oraz urodzeń dzieci. Poniższa tabela przedstawia zestawienie danych dotyczących liczby urodzeń, małżeństw i zgonów.

Tabela 2. Liczba urodzeń, małżeństw i zgonów w latach 2013-2015

Lata	Urodzenia	Małżeństwa	Zgony
2013	131	85	138
2014	151	71	147
2015	146	89	156

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ludność gminy Zwoleń nieznacznie, ale systematycznie maleje. Spadek liczby ludności spowodowany jest min. ujemnym saldem migracji, które w roku 2015 przedstawiało się na poziomie – 23.

Tabela 3. Liczba mieszkańców Gminy w podziale na wiek (stan na koniec grudnia 2015)

Wyszczególnienie	Płeć	0-2	3-6	7-12	13-15	16-19	20-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i więcej	Ogółem
Miasto Zwoleń	M	98	167	232	103	199	239	570	628	521	548	478	3783
	K	185	138	210	108	202	250	562	601	534	674	795	4259
Gmina - obszar wiejski	M	130	193	245	123	192	286	615	547	453	473	423	3680
	K	117	150	220	119	170	313	564	502	408	462	641	3666
Razem	M	228	360	477	226	391	525	1185	1175	974	1021	901	7463
	K	204	288	430	227	372	563	1126	1103	942	1136	1436	7827

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik obciążenia demograficznego, mierzony stosunkiem liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi dla Gminy Zwoleń 59,3. Natomiast na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 30,1 w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 4. Struktura wieku mieszkańców Gminy Zwoleń

Rok	Ludność w wieku:				
	Przedprodukcyjnym (14 lat i mniej)	Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	Ogółem	Kobiety 15-59 lat	Mężczyźni 15-64 lat	Kobiety 60 lat i więcej	Mężczyźni 65 lat i więcej
2013	2313	4857	5465	1892	815
2014	2294	4806	5427	1944	848
2015	2291	4770	5339	1989	901

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z powyższej analizy wynika, że na skutek zmian społecznych w Gminie Zwoleń spada (i wciąż spada) liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, natomiast wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Wskazuje to na występujący w całej Europie proces "starzenia się społeczeństwa". Dla przyszłego intensywnego rozwoju gminy duże znaczenie będzie miał proces zmian sytuacji demograficznej.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Zmiany w zaludnieniu gminy w okresie perspektywicznym warunkowane będą przebiegiem procesów społeczno-gospodarczych, zarówno na jej obszarze, jak również w regionie oraz w kraju. Kondycja ekonomiczna mieszkańców, możliwości zapewnienia godnych warunków życia (praca, mieszkanie, dostęp do usług) zdecydują o ruchliwości przestrzennej ludności, a także wpłyną na poziom przyrostu naturalnego. Prognozuje się, że w okresie perspektywicznym przyrost naturalny nie będzie ważnym czynnikiem przyrostu.

III.2 Podmioty gospodarcze

Warunkami zapewniającymi w przyszłości lepsze warunki życia mieszkańców jest poprawnie funkcjonująca gospodarka i rozwój przedsiębiorczości. Jednym z podstawowych wskaźników ilustrujących stan lokalnej gospodarki jest poziom aktywności gospodarczej. Podlegająca ciągłym zmianom struktura gospodarcza gminy powoduje powstawanie nowych jednostek gospodarczych w sektorze prywatnym.

Do najbardziej dynamicznie rozwijającego się w gminie Zwoleń rodzaju usług komercyjnych należy zaliczyć handel. Tworzą go oprócz sieci drobnych sklepów – 4 supermarkety, 2 domy handlowe, 1 targowisko oraz punkty sprzedaży paliw.

Poniższe tabele prezentują liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie gminy Zwoleń.

Tabela 5: Podmioty gospodarki wpisane do rejestru REGON (stan na koniec kwietnia 2016r.) wg sekcji PKD 2007

Nazwa sekcji	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej
Ogółem	925	228
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	18	9
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	-	-
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	100	16
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	3
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	-	5
Sekcja F - Budownictwo	152	10
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	342	44

Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	48	4
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	19	4
Sekcja J - Informacja i komunikacja	22	1
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	40	2
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	24
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	68	2
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	12	1
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	-	16
Sekcja P - Edukacja	16	40
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	39	5
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	6	9
Sekcja S - Pozostała działalność usługowa, Sekcja T - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby; Sekcja U - Organizacje i zespoły eksterytorialne	41	Sekcja S oraz Sekcja T - 33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 6: Podmioty gospodarki narodowej wg rejestru REGON (dane za I półrocze) wg sekcji PKD 2007

Nazwa sekcji	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej
	2015		2016	
Ogółem	908	226	932	234
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	19	9	19	9
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie				
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	98	16	100	16
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych		3	1	3
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją		5		5
Sekcja F - Budownictwo	152	10	161	10
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	334	41	342	44
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	47	4	45	5
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	19	4	20	4
Sekcja J - Informacja i komunikacja	20	1	21	1
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	39	2	38	2
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	24	1	24
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	67	2	69	2
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	11	1	13	1

Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne		16		16
Sekcja P - Edukacja	17	39	16	40
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	38	5	40	6
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5	9	5	9
Sekcja S - Pozostała działalność usługowa T - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby U - Organizacje i zespoły eksterytorialne	41	Sekcja S oraz Sekcja T -35	41	Sekcja S oraz Sekcja T - 37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z powyższych danych wynika, że ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej w pierwszym półroczu 2016 uległa zwiększeniu w porównaniu z tym samym okresem roku 2015.

Tabela 7: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości (Podmioty klasyfikowane wg kryterium liczby pracujących)

Klasa wielkości	2014	2015
Ogółem	1106	1153
0-9	1043	1092
10-49	52	51
50-249	10	9
250-999	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 8: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności

Rodzaj działalności	2014	2015
Ogółem	1106	1153
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	26	27
Przemysł i budownictwo	276	287
Pozostała działalność	804	839

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najbardziej rozwinięte sekcje podmiotów gospodarczych to: handel, usługi, budownictwo i transport.

Poziom indywidualnej przedsiębiorczości w Mieście Zwoleń, mierzony za pomocą wskaźnika liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym, był w 2015 roku na poziomie 12,1 i osiągnął wartość niższą od wartości dla miast w kraju (14,4) i województwa mazowieckiego (18,3).

Największe podmioty gospodarcze na terenie gminy:

- MALTAN TRADE Zakład Garbarski C. Malinowski, J. Rusinowska
- Zakład Budowy i Remontów Pieców Piekarniczych oraz Piekarnia w Zwoleniu – T. Makuch
- „ZNAK” – budowa i remonty dróg St. i G. Wawrzak
- Zakład Mechaniczny w Zwoleniu – E. i R. Oleksik
- Małgorzata Oleksik 4timber
- PPHU Kornak Witold - produkcja wyrobów metalowych
- Auto – „Service” R. Urbanek
- AUTO CENTRUM S.C. Krzysztof Figurski, Jarosław Figurski
- Hurtownia Chemiczna - A. Skawiński
- Zakład Mechaniczny Paciorkowa Woła Nowa – K. Krawiec
- Zakład Obrotu Rolnego – M. Bicz
- BIMAR Marta Bicz
- PPH „Pomtech” Zakład produkcji kostki brukowej – J. Czapka
- „Lobo” Zakład Usługowo Handlowy Zwoleni – G. Paszkiewicz
- PHU "LOBO – TRANS Iwona Paszkiewicz
- Spółdzielnia Ogrodnicza “Export-Import” – Zwoleni
- „BRAT – MET” sp. z o.o - zakład wyrobów złącznych
- PPHU CRL Sp. z o.o. Zakład produkujący odzież ochronną i roboczą oraz usługi pralnicze i szwalnicze

Dobrze rozwinięta jest sieć sklepów spożywczo - przemysłowych w każdej z miejscowości.

Na terenie gminy Zwoleni funkcjonują następujące instytucje otoczenia biznesu znajdujące się w mieście Zwoleni:

Banki:

- Bank Spółdzielczy w Zwoleniu,
- Pekao SA Bank Polski Kasa Opieki SA Oddział Zwoleni,
- Bank Spółdzielczy w Iłży Oddział w Zwoleniu,
- PKO BP Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA Oddział I Zwoleni,
- BGŻ BNP Paribas S.A. Oddział w Zwoleniu,
- SKOK Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo Kredytowa „Kozienice” w Zwoleniu,
- Poczta Polska - Urząd Pocztowy Zwoleni,
- Urząd Skarbowy w Zwoleniu,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w Zwoleniu,
- Biuro Rachunkowe w Zwoleniu M. Chmielewska
- Biuro Rachunkowe Grzegorz Sowiński.

Pozostałe instytucje:

- KRUS Oddział Regionalny w Radomiu Placówka Terenowa,
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Oddział Regionalny, Biuro Powiatowe,
- ZUS Oddział w Radomiu Inspektorat,
- Urząd Pocztowy,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Urząd Skarbowy.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Problemy lokalnej gospodarki mają podłoże ogólnokrajowe i w większości możliwe będą do rozwiązania, w momencie przeprowadzenia reform strukturalnych oraz przy założeniu znacznego wzrostu gospodarczego i poprawy zamożności społeczeństwa. Do największych bolączek podmiotów gospodarczych z terenu gminy należą:

- znaczne obciążenia fiskalne oraz z tytułu ubezpieczeń społecznych,
- niska dochodowość prowadzonej działalności gospodarczej uniemożliwiająca kumulowanie środków na inwestycje,
- niestabilność rynków zbytu, dla potrzeb których funkcjonują podmioty,
- niestabilność przepisów prawa podatkowego, prawa pracy oraz przepisów branżowych,
- ograniczone środki finansowe przeznaczone na dostosowanie do wymogów unijnych w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej.

Przyczyną bezpośrednią pogarszających się trendów jest niewątpliwie spadek popytu na towary i usługi, pogorszeniem się relacji między dochodami ludności, a cenami produktów i usług. Zjawisko to następowało wskutek wielu złożonych przyczyn m. in.: wysokich stóp procentowych kredytów oraz kosztów prowadzenia działalności gospodarczej związanych ze wzrostem cen energii i paliw. Są to w większości problemy nie do rozwiązania na rynku lokalnym.

Poza już funkcjonującymi rozwiązaniami (ulgi podatkowe, zabezpieczenie terenów pod inwestycje) do działań, które winny być podejmowane w celu ożywienia gospodarczego należy zaliczyć:

- modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej, zmierzająca do ograniczenia awaryjności i zwiększenia możliwości zakresu prowadzonej działalności gospodarczej,

- rozbudowa infrastruktury technicznej, szczególnie w rejonach niedostatecznie wyposażonych w sieci infrastruktury, a przewidzianych w planach zagospodarowania przestrzennego pod działalność gospodarczą,
- rozwój infrastruktury turystycznej,
- współpraca w zakresie dostosowania kierunków kształcenia i edukacji do potrzeb rynku pracy,
- organizacja robót publicznych w celu realizacji inwestycji infrastrukturalnych.

III.3 Rolnictwo

Gmina ma charakter rolniczy. Rejon zwoleński jest największym producentem truskawek w kraju. W byłym województwie radomskim wyróżniał się największą produkcją ziemniaka, porzeczki oraz trzody chlewnej.

Choć liczba pracowników rolnych i liczba gospodarstw rolnych spada, rolnictwo pozostaje nadal niezwykle ważną gałęzią gospodarki. Gmina ma charakter rolniczy, co stwarza dogodne warunki dla rozwoju przemysłu rolno – spożywczego, rozwoju agroturystyki wykorzystującej również walory turystyczne i historyczne gminy. Ogólna powierzchnia gminy Zwoleń wynosi 16214 ha, z czego użytki rolne zajmują 67,22 %. Szczegółowa struktura powierzchni przedstawiona została poniżej.

Tabela 9. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Zwoleń (stan na koniec lutego 2016r.)

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne				Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty	
	Razem	Grunty orne	Sady	Łąki i pastwiska			Grunty rolne
w ha							
16214	10900	9366	199	873	462	4094	1220
w %							
100	67,2	85,93	1,83	8,0	4,24	25,3	7,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wynika z powyższego zestawienia dominującą pozycję wśród użytków rolnych zajmują grunty orne, które stanowią 85,93%. Łąki i pastwiska zajmują 8%, sady 1,83% natomiast grunty rolne 4,24%.

Gleby na obszarze omawianej gminy są mało zróżnicowane bonitacyjnie. W głównej mierze przeważają grunty III i IV klasy. W obniżeniach terenu i dolinach rzek i cieków występują gleby brunatne kwaśne i wyługowane oraz gleby torfowe, mułowe i glejowe.

Na terenie Gminy dominują gleby o średniej przydatności rolniczej.

Gleby w klasach bonitacyjnych:

- klasa II ok. 10%
- klasa III 14%
- klasa IV 28%
- klasa V i VI ok. 48%

Większe kompleksy dobrych gleb występują w rejonie sołectw: Sycyna, Jasieniec Solecki, Zielonka, Strykowice Błotne, a także we wschodniej i południowej części miasta Zwoleń.

Ogólny stan gleb na terenie gminy jest dobry, ale podstawowym problemem jest zabezpieczenie ich przed erozją, niszczeniem mechanicznym oraz zanieczyszczeniem substancjami szkodliwymi. Owe zjawiska erozyjne występują wzdłuż rzeki Zwolenki, ponieważ te tereny są bardzo narażone na erozje wietrzną i wodną.

Dominują gleby o przewadze kompleksów żytnych. Około 80% użytków rolnych posiada kwaśny odczyn pH do 5,5 i wymaga wapnowania. Przeważają gleby brunatne i gleby płowe o niskiej zawartości makroelementów i mikroelementów.

Ilość gospodarstw rolnych powyżej 1 ha wynosi 2737, w tym: gospodarstw od 1 ha do 2 ha jest 821, od 2 ha do 5 ha – 958, od 5 ha do 7 ha – 547, od 7 ha do 10 ha - 274, a powyżej 10ha – 137 gospodarstw. W gminie Zwoleń funkcjonuje także 2035 gospodarstw do 1ha. Poniższa tabela obrazuje strukturę obszarową gospodarstw rolnych.

Tabela 10. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych na obszarze gminy Zwoleń

Powierzchnia	Liczba gospodarstw
do 1 ha	2035
od 1 - 2 ha	821
od 2 - 5 ha	958
od 5 - 7 ha	547
od 7 - 10 ha	274
powyżej 10 ha	137

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Zwoleniu.

Klasa gleb determinuje charakter upraw. W rankingu upraw największą powierzchnię zajmują zboża. Na dalszej pozycji znalazły się m.in. ziemniaki, kukurydza na ziarno oraz truskawki. Truskawki, których uprawa jest głęboko zakorzenioną tradycją przechodzącą z pokolenia na pokolenie znajdują się w czołówce płodów rolnych gminy Zwoleń. Gmina jest uważana za największego producenta truskawek w Polsce.

Działalność doradczą prowadzi Regionalne Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Radomiu. W Zwoleniu ma siedzibę podległy Centrum Rejonowy Zespół Doradztwa, który obejmuje zasięgiem cały powiat zwoleński w tym gminę Zwoleń.

Główne kierunki pracy doradczej na terenie gminy to:

- Zwiększenie efektywności i obniżenie kosztów produkcji w gospodarstwie rolnym;
- Propagowanie nowoczesnych technologii produkcji, upowszechnianie postępu biologicznego oraz unowocześnianie parku maszyn i urządzeń;
- Podwyższenie jakości produktów rolno-spożywczych oraz upowszechnianie standardów sanitarnych i jakościowych obowiązujących w UE;
- Propagowanie tworzenia grup producenckich;
- Upowszechnianie informacji rynkowej dla rolników i innych mieszkańców wsi, promocja handlu;
- Poprawa warunków życia rodziny wiejskiej;
- Promowanie i wspieranie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Działalność doradczą wspiera też Mazowiecka Izba Rolnicza, która poprzez swoich delegatów utrzymuje stały i bezpośredni kontakt z rolnikami. Praca Izby skupia się głównie na opiniowaniu i wnioskowaniu rozwiązań prawno - legislacyjnych dotyczących rolnictwa, analizowaniu sytuacji rynkowej i dochodowej rodzin wiejskich a także organizowaniu różnego rodzaju szkoleń z zakresu technologii produkcji, ekonomiki i organizacji gospodarstw.

III.4 Poziom życia ludności

Zagadnienie poziomu życia ludności staje się obecnie jednym z kluczowych pojęć w polityce oraz strategiach rozwoju społecznego. Stanowi jedną ze składowych terminu „jakość życia”, który odgrywa ważną rolę w mierzeniu postępu społecznego. Proces pozytywnych zmian w infrastrukturalnym wyposażeniu miast i wsi wiąże się generalnie z poprawą życia ludności. Dotyczą one zmniejszenia uciążliwości pracy w gospodarstwie domowym, w rolnictwie, w prowadzeniu działalności gospodarczej, ułatwień w dostępie do odległych rynków pracy, ośrodków nauki i kultury. Poziom życia to stopień zaspokajania potrzeb materialnych uwzględniających takie fakty jak zarobki, wydatki, zasoby. Jakość życia to przede wszystkim zaspokajanie pozostałych potrzeb niematerialnych związanych z zadowoleniem z życia, psychicznego komfortu lub dyskomfortu.

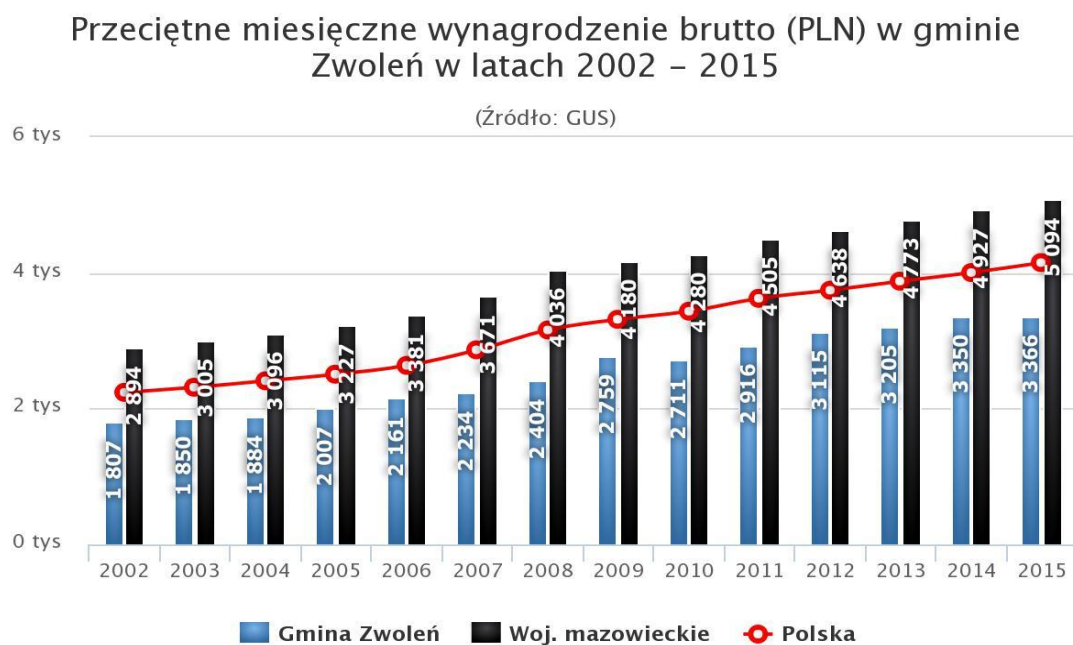
Współczesna Statystyka Publiczna podejmuje próby ukazania warunków życia

ludności w ujęciu nieco szerszym, na które składają się nie tylko tradycyjne wskaźniki determinujące zagadnienie, tj.: przychód czy wydatki gospodarstw domowych. Źródła utrzymania osoby są to źródła, z których pochodzą środki na finansowanie konsumpcyjnych i innych życiowych potrzeb uzyskiwane w ciągu całego roku i są to:

- dochody (zarobki) z pracy osobiście wykonywanej, niezależnie od charakteru zatrudnienia,
- niezarobkowe źródło dochodów,
- inne dochody pochodzące z własności, najmu,
- pozostawanie na utrzymaniu innych osób posiadających własne źródło dochodów.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Zwoleń wynosi 3 365,55 PLN, co odpowiada 81.10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce w 2015 roku.

Wykres 1: Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Zwoleń

Jak wynika z powyższych danych średnie miesięczne wynagrodzenie brutto w 2015 roku w Gminie Zwoleń było niższe od średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto w woj. mazowieckim o 1728 zł. Jednocześnie jest niższe od średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto w kraju o 785 zł.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

O poziomie życia mieszkańców gminy Zwoleń najwięcej mówi porównanie do danych wojewódzkich. Sytuację poprawia fakt, że koszt zapewnienia podstawowych potrzeb dotyczących jakości życia koresponduje z cenami dóbr i usług na lokalnym rynku. Niekorzystna sytuacja na zwoleńskim rynku pracy, pauperyzacja mieszkańców i w konsekwencji nasilone występowanie powiązanych problemów społecznych powoduje, że w gminie Zwoleń jest wiele osób, które nie radzi sobie samodzielnie z zaspakajaniem podstawowych potrzeb bytowych oraz rozwiązywaniem codziennych problemów. Jednocześnie biorąc pod uwagę zmniejszające się ujemne saldo migracji (wewnętrznych i zewnętrznych) w stosunku do lat poprzednich, można wnioskować, iż zwiększyło się zadowolenie mieszkańców gminy z jakości życia, którzy nie wyjeżdżają już w takim stopniu za pracą, by otrzymywać wynagrodzenie, które pozwoli zapewnić godny poziom życia. To jednocześnie może wpływać pozytywnie na zatrzymanie procesu dezintegracji rodzin. Podkreślić należy, że praca powinna być sprawiedliwie opłacana, a wynagrodzenie spełniać kryterium płacy godziwej. Tymczasem nadal niepokojącym jest fakt, że płaca minimalna nie pozwala na godne życie.

III.5 Charakterystyka rodzin

Rodzina jest podstawowym i najlepszym środowiskiem rozwoju każdego człowieka, miejscem kształtowania postaw i przygotowywania do pełnienia ról społecznych. Harmonijny i wszechstronny rozwój młodego pokolenia w dużej mierze zależy od kondycji i zasobów tej podstawowej komórki społecznej. Współczesne rodziny podlegają różnym wpływom, takim jak zmiany gospodarcze, kulturowe, społeczne. Część z nich boryka się z problemami, które czasowo lub na stałe osłabiają funkcje rodziny. Rodzina jest niewątpliwie kolebką społeczeństwa obywatelskiego i wymaga podejmowania kompleksowych działań mających na celu jej wspomaganie i ochronę, szczególnie w sytuacjach niewydolności ekonomicznej i społecznej.

Spośród osób wchodzących w skład gospodarstwa domowego wyodrębnia się rodziny. Rodzina (biologiczna) w spisie definiowana jest jako dwie lub większa liczba osób, które są związane jako mąż i żona, wspólnie żyjący partnerzy (kohabitanci) – osoby płci przeciwnej lub jako rodzic i dziecko.

Wyróżnia się następujące typy rodzin (metodologię podziału przyjęto z GUS):

- małżeństwo bez dzieci,
- małżeństwo z dziećmi,
- partnerzy bez dzieci,
- partnerzy z dziećmi,
- samotna matka z dziećmi,
- samotny ojciec z dziećmi.

Rodzina pełna jest to rodzina z obojgiem rodziców (naturalnych lub innych) z dziećmi, natomiast rodzina niepełna jest to rodzina z jednym tylko rodzicem i dziećmi, tzn. samotna matka z dziećmi lub samotny ojciec z dziećmi. Rodzina zrekonstruowana to rodzina składająca się z małżeństwa lub związku partnerskiego z jednym lub większą liczbą dzieci, z których, co najmniej jedno nie jest wspólnym dzieckiem małżonków (partnerów), tzn. jest naturalnym lub adoptowanym dzieckiem tylko jednego z nich. Rodzina rozszerzona jest to rodzina biologiczna z osobą (lub z większą liczbą osób) spokrewnioną (w linii prostej lub bocznej) przynajmniej z jednym członkiem rodziny biologicznej, np. małżeństwo i brat żony; mąż, żona, dzieci i ojciec żony; dziadkowie z wnuczką.

Tabela 11: Rodziny objęte pomocą MOPS w Zwoleniu

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
Osoby i rodziny którym udzielono wsparcia				
Liczba osób	1628	1450	1552	1416
Osoby i rodziny którym przyznano świadczenie				
Liczba osób	893	819	892	801
Liczba rodzin	504	475	518	475
Osoby i rodziny którym przyznano świadczenie pieniężne				
Liczba osób	410	489	390	363
Liczba rodzin	388	472	377	351
Osoby i rodziny którym przyznano świadczenie niepieniężne				
Liczba osób	518	804	544	523
Liczba rodzin	286	443	316	312

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Zwoleniu

Należy zauważyć, że systematycznie zmniejsza się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej. Jednocześnie rodziny nieposiadające własnego źródła dochodu bądź o niższych zasobach będą nadal funkcjonować w systemie pomocy społecznej. Zawsze znajdą się osoby i rodziny potrzebujące pomocy w przewyciężaniu trudnych sytuacji życiowych. Pomoc projektowana dla poszczególnych środowisk powinna być poprzedzona rzetelną diagnozą potrzeb. Umożliwia to dobranie odpowiednich form

pomocy dla danej rodziny, a w konsekwencji podniesienie skuteczności świadczonych usług. Wielopłaszczyznowe podejście w określeniu potrzeb powinno w rezultacie zaowocować usamodzielnieniem się środowiska od konieczności pomocy z zewnątrz. Aby to osiągnąć należy szczególny nacisk położyć na wdrożenie działań aktywizujących wspierających zarówno jednostkę jak i jej środowisko.

Tabela 12: Środowiska objęte pomocą społeczną.

Wyszczególnienie	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Ubóstwo				
Liczba rodzin	332	318	293	174
Liczba osób w rodzinie	1155	1106	918	545
Bezrobocie				
Liczba rodzin	395	375	410	375
Liczba osób w rodzinie	1313	1189	1282	1168
Niepełnosprawność				
Liczba rodzin	33	30	32	33
Liczba osób w rodzinie	67	60	59	51
Długotrwała lub ciężka choroba				
Liczba rodzin	165	159	168	147
Liczba osób w rodzinie	435	400	409	347
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych				
Liczba rodzin	57	46	54	49
Liczba osób w rodzinie	285	228	223	191
Alkoholizm				
Liczba rodzin	5	3	2	3
Liczba osób w rodzinie	11	6	5	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa				
Liczba rodzin	48	37	38	33
w tym wiekdzietność:				
Liczba rodzin	48	37	38	33
Bezdomność				
Liczba rodzin	1	2	2	3
Liczba osób w rodzinie	1	2	2	3
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego				
Liczba rodzin	4	6	9	4
Liczba osób w rodzinie	4	6	9	4
Zdarzenia losowe				
Liczba rodzin	0	1	0	0
Liczba osób w rodzinie	0	3	0	0
Przemoc w rodzinie				
Liczba rodzin	1	2	1	2
Liczba osób w rodzinie	6	7	3	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Zwoleniu

Na podstawie powyższych danych należy zauważyć, że istotnym problemem, z jakim zmagają się rodziny i polityka władz miasta jest ubóstwo i bezrobocie. Jest to problem zarówno społeczny jak również gospodarczy. Bezrobocie jest silnie skorelowane z występowaniem innych problemów społecznych, a jego zmniejszenie powodować będzie m. in. zmniejszenie wydatków miasta na pomoc społeczną.

Wyjaśnić należy, że w danej rodzinie może występować kilka zdefiniowanych problemów. Jednym z nich, z którym borykają się rodziny na terenie Gminy Zwoleń, jest problem uzależnień, w tym w głównej mierze - uzależnienie od alkoholu.

Profilaktyka uzależnień nabiera coraz większego znaczenia w obecnym czasie, naznaczonym konkurencją w szkole, w pracy i życiu. Nie wszyscy są w stanie podołać wymaganiom nowych czasów i często znajdują odskocznię w alkoholu i narkotykach. Doświadczenie i badania społeczne pokazują, że te dwa nałogi są coraz częściej udziałem rodzin szanowanych i nie podejrzewanych nawet o kontakt z tymi używkami. Na problem uzależnień od papierosów, alkoholu i narkotyków szczególnie narażeni są ludzie młodzi – uczący się, ale także absolwenci, którzy na skutek wpływu środowiska, problemów z nauką bądź problemów ze znalezieniem pracy mogą w ten, jak się im wydaje, szybki i prosty sposób pozbyć się trosk. Coraz częściej sięganie po alkohol i narkotyki przez ludzi młodych staje się efektem mody bądź wpływu nieformalnych grup. Dzieci i młodzież nie do końca jednak zdają sobie sprawę z negatywnych skutków takiego eksperymentowania z silnie uzależniającymi środkami.

W Zwoleniu od lat realizuje się działania w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Są to działania w ramach:

- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Osoby uzależnione i wyrządzające swoim pić poważne szkody społeczne niechące się poddać leczeniu mogą być zgłoszone do komisji celem wszczęcia procedury sądowej zobowiązującej do leczenia odwykowego,
- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- Działania Informacyjno – Konsultacyjne i samopomocowe: w Zwoleniu działa punkt Informacyjno – Konsultacyjny, a także Poradnia Uzależnień, trzeźwienie wsparte jest oddziaływaniami grupy AA.

Oddziaływania profilaktyczne:

- w Zwoleniu działa 1 świetlica terapeutyczna,
- w gminie działają 3 świetlice profilaktyczno – wychowawcze,
- wielu uczniów uczestniczyło w programach profilaktyki uzależnień.

Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że w 2016r. na terenie gminy funkcjonowało 55 punktów sprzedających alkohol, wydano 10 postanowień w sprawie sprzedaży napojów alkoholowych.

Tabela 13: Działalność GKRPA w Zwoleniu

Opis danych	Lata	
	2015	2016
Liczba zarejestrowanych osób nadużywających alkohol	33	30
Liczba wezwań na komisję	53	44
Liczba osób skierowanych na leczenie	15	16
Liczba osób skierowanych na terapię	11	16
Liczba wniosków do Policji o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego	6	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Zwoleniu

Z informacji Komendy Powiatowej Policji w Zwoleniu wynika, że w 2015r. z powodu stanu nietrzeźwości zatrzymano 27 osób nieletnich i 9 dorosłych, w związku z tym należy zintensyfikować działania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Istotnym problemem społecznym, z jakim borykają się rodziny z dziećmi są niskie dochody, które w konsekwencji poważnie obniżają poziom życia całej rodziny. Celem prowadzonych oddziaływań wobec rodzin bezradnych powinna być pomoc skierowana na realizację podstawowych czynności związanych z funkcjonowaniem rodziny, takich jak: zabezpieczenie potrzeb i interesów dziecka, poprawa relacji rodzinnych, kontakty i załatwianie spraw w urzędach, placówkach służby zdrowia, edukacji, planowanie i dokonywanie wydatków, edukacja w zakresie zachowania higieny, organizowania dnia codziennego, pomoc we wdrażaniu do codziennych obowiązków wszystkich członków rodziny.

W przypadku rodzin z terenu gminy Zwoleń jednym z istotnych problemów jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, która dotyczy w szczególności rodzin wielodzietnych. Rodziny te nie potrafią radzić sobie z problemami dnia codziennego najczęściej w związku z trudnościami finansowymi i brakiem możliwości zmiany sytuacji. W rezultacie pojawia się ryzyko jej marginalizacji i wykluczenia. W trosce o harmonijny rozwój dzieci i młodzieży podejmowane powinny być działania pomocowe w formach aktywizująco-wspierających kompensujące braki w zakresie egzystencjalnym, edukacyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym oraz społecznym.

III.6 Zasoby mieszkaniowe

W gminie Zwoleń ogół zasobów mieszkaniowych liczy około 5 274 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 419 747m², a średnia powierzchnia 1 mieszkania wynosiła 79,6m² (w przeliczeniu na 1 osobę przypadało 27,5m²). Przeciętna liczba mieszkań przypadających na 1000 osób wynosiła 344,9 (czyli w przeliczeniu na 1 mieszkanie przypadało około 2,9 osoby) (*Dane GUS za rok 2015*).

W zasobach mieszkaniowych gminy Zwoleń znajduje się (stan na 31 grudnia 2015r):

- 65 lokali mieszkaniowych, w tym: 37 lokali komunalnych, 20 lokali socjalnych i 8 lokali oświatowych;
- 20 lokali użytkowych, w tym: 4 lokale biurowe, 1 apteka, 2 sklepy, 1 pomieszczenie gospodarcze i 11 garaży.

Na terenie gminy występuje deficyt mieszkalnictwa komunalnego i w związku z tym istnieje bardzo wyraźna potrzeba budowy mieszkań komunalnych.

Obecną sytuację mieszkaniową charakteryzują:

- zadowalające wskaźniki wskazujące na brak przeludnienia mieszkań,
- niedostateczne wyposażenie mieszkań w podstawowe urządzenia i instalacje ,
- brak budownictwa komunalnego,
- nadal umiarkowane, ale wyraźne różnice w standardzie mieszkań.

Na terenie miasta Zwolenia znajduje się 11 wspólnot mieszkaniowych, w których umieszczone są lokale należące do gminy:

- ul. 11 Listopada 2- 40 lokali, w tym 14 lokali gminy,
- ul. Wojska Polskiego 52 - 18 lokali, w tym 4 lokale gminy,

- ul. Wojska Polskiego 52A – 18 lokali, w tym 2 lokale gminy,
- ul. Wojska Polskiego 54 – 18 lokali, w tym 2 lokale gminy,
- ul. Wojska Polskiego 56 – 18 lokali, w tym 2 lokale gminy,
- ul. Wojska Polskiego 56A – 18 lokali, w tym 4 lokale gminy,
- ul. Kościuszki 2 – 10 lokali, w tym 2 lokale gminy,
- ul. Władysława Jagiełły 8 – 31 lokali mieszkalnych + 4 lokale użytkowe, w tym 7 lokali mieszkalnych i 4 lokale użytkowe gminy,
- ul. Bogusza 41 – 9 lokali, w tym 2 lokale gminy,
- ul. Dr. Perzyny 114 – 8 lokali, w tym 1 lokal gminy,
- ul. Wojska Polskiego 80A – 7 lokali, w tym 3 lokale gminy (w tym 1 lokal biurowy przeznaczony na adaptację na cele mieszkalne)

Lokale socjalne na terenie gminy Zwoleń:

- ul. Wojska Polskiego 80B – 2 lokale,
- ul. Dr. Perzyny 114A (barak) – 6 lokali,
- ul. Bogusza 31 (b. Przedszkole) – 4 lokale,
- Jasieniec Kolonia 107 (w budynku Agronomówki) – 3 lokale
- Męciszów (w budynku byłej szkoły podstawowej) 2 lokale,
- Linów (w budynku byłej szkoły podstawowej) - 3 lokale,

Gmina Zwoleń w 2016 roku oddała do użytku 5 mieszkań komunalnych, które po modernizacji, przebudowie i w jednym przypadku zmianie sposobu użytkowania służyć mieszkańcom. Nowy dach nad głową w minionym roku otrzymały 4 rodziny. Wśród nich znajdują się trzy rodziny składające się z matek samotnie wychowujących dwoje dzieci oraz jedna rodzina pełna z czwórką dzieci. W sumie pomoc uzyskało 12 osób. Przydziałem mieszkań zajmuje się Specjalna Komisja Mieszkaniowa składająca się z Radnych Rady Miejskiej, Pracowników MOPS, Policji, Urzędu Pracy i Urzędu Miejskiego.

Na obszarze miasta mieszczą się wspólnoty mieszkaniowe, w których nie znajdują się lokale należące do gminy. Są one umiejscowione przy ul. Dr Perzyny (3 wspólnoty), ul. Wojska Polskiego 80 (1 wspólnota), ul. Wojska Polskiego 54A (1 wspólnota), ul. 11-Listopada 4 (1 wspólnota).

Zarówno spółdzielnia mieszkaniowa jak i wspólnoty mieszkaniowe wykonują i planują wykonać remonty lokali będących w ich zarządzaniu, a także zagospodarować

tereny wokół tych bloków (m.in. place zabaw) oraz wykonać drogi pożarowe wraz z infrastrukturą przeciwpożarową.

Dynamikę zmian dotyczących liczby mieszkań¹ oddawanych do użytkowania na terenie gminy Zwoleń przedstawia wykres 2.

Wykres 2: Liczba mieszkań oddanych do użytku w Gminie Zwoleń w latach 2008-2015

Źródło: <http://www.polskawliczbach.pl>

Tabela 14 : Korzystający z instalacji w % ogółu ludności

Rodzaj instalacji	Ogółem	Miasto	Wieś
Wodociąg	65	83,4	45,2
Kanalizacja	41	78,7	0,3
Gaz	12,7	23,6	1

Źródło: Opracowanie własne wg danych GUS

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Aktualnie istniejącą sytuację mieszkaniową cechuje głównie:

- niedostateczny jeszcze poziom wyposażenia mieszkań w podstawowe urządzenia, głównie na terenach wiejskich oraz słaby rozwój sieci kanalizacyjnej i wodno – ściekowej, aczkolwiek sytuacja szczególnie na terenach wiejskich ulega poprawie, w porównaniu do lat ubiegłych. Mieszkania podłączone do wodociągu stanowią 78,1 % ogółu mieszkań, łazienkę posiada 75,1%, centralne ogrzewanie 56,6%.
- pozytywne wskaźniki wskazujące na brak przeludnień mieszkań,
- wciąż utrzymujące się różnice w standardzie mieszkań,
- brak budownictwa komunalnego i socjalnego.

¹ Oznaczenie **mieszkanie** w tym statystycznym kontekście rozumiane jest zarówno jako lokal mieszkalny jak i dom. Zastosowana terminologia jest zgodna z tą stosowaną przez Główny Urząd Statystyczny (GUS).

III.7 Prognoza demograficzna

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zwoleń jest dokumentem, w którym planuje się aktywizacyjno - wspierające rozwiązania problemów mieszkańców miasta na okres najbliższych kilku lat. Właściwym jest, aby w związku z tym, oprócz danych odnoszących się do teraźniejszej sytuacji jednostki, przedstawić także prognozy demograficzne. Przedstawione dane pozwolą w sposób bardziej realny i odnoszący się do przewidywanej rzeczywistości programować wiele działań, przede wszystkim w zakresie polityki społecznej.

W związku z faktem, iż GUS nie prowadzi statystyk dotyczących prognoz dla poszczególnych gmin, poniżej zaprezentowano dane dotyczące prognozy stanu ludności dla powiatu zwoleńskiego. Należy przypuszczać, że prognoza demograficzna dla Gminy Zwoleń będzie miała odzwierciedlenie w prognozie dla powiatu.

Tabela 15: Prognoza ludności dla powiatu zwoleńskiego na lata 2017-2050

Lata	Opis danych	Ogółem			Ogółem w mieście			Ogółem na wsi		
		Ogółem	M	K	Ogółem	M	K	Ogółem	M	K
2017	Ogółem	36 423	18 167	18 256	7 826	3 741	4 085	28 597	14 426	14 171
	przedprodukcyjny	6 729	3 501	3 228	1 196	614	582	5 533	2 887	2 646
	produkcyjny	23 107	12 624	10 483	5 032	2 657	2 375	18 075	9 967	8 108
	mobilny	14 269	7 487	6 782	2 992	1 528	1 464	11 277	5 959	5 318
	niemobilny	8 838	5 137	3 701	2 040	1 129	911	6 798	4 008	2 790
	poprodukcyjny	6 587	2 042	4 545	1 598	470	1 128	4 989	1 572	3 417
2020	Ogółem	36 028	18 006	18 022	7 608	3 637	3 971	28 420	14 369	14 051
	przedprodukcyjny	6 555	3 429	3 126	1 115	574	541	5 440	2 855	2 585
	produkcyjny	22 720	12 408	10 312	4 803	2 551	2 252	17 917	9 857	8 060
	mobilny	13 653	7 171	6 482	2 751	1 417	1 334	10 902	5 754	5 148
	niemobilny	9 067	5 237	3 830	2 052	1 134	918	7 015	4 103	2 912
	poprodukcyjny	6 753	2 169	4 584	1 690	512	1 178	5 063	1 657	3 406
2025	Ogółem	35 357	17 723	17 634	7 218	3 452	3 766	28 139	14 271	13 868
	przedprodukcyjny	6 314	3 332	2 982	955	487	468	5 359	2 845	2 514
	produkcyjny	21 758	11 729	10 029	4 418	2 342	2 076	17 340	9 387	7 953
	mobilny	12 411	6 504	5 907	2 291	1 173	1 118	10 120	5 331	4 789
	niemobilny	9 347	5 225	4 122	2 127	1 167	958	7 220	4 056	3 164
	poprodukcyjny	7 285	20662	4 623	1 845	623	1 222	5 440	2 039	3 401

2030	Ogółem	34 583	17 363	17 220	6 797	3 252	3 545	27 786	14 111	13 675
	przedprodukcyjny	5 772	3 025	2 747	762	381	381	5 010	2 644	2 366
	produkcyjny	21 214	11 326	9 888	4 142	2 183	1 959	17 072	9 143	7 929
	mobilny	11 260	5 962	5 298	1 967	1 011	956	9 293	4 951	4 342
	niemobilny	9 954	5 364	4 590	2 175	1 172	1 003	7 779	4 192	3 587
	poprodukcyjny	7 597	3 012	4 585	1 893	688	1 205	5 704	2 324	3 380
2035	Ogółem	33 632	16 894	16 738	6 344	3 037	3 307	27 288	13 857	13 431
	przedprodukcyjny	5 331	2 800	2 531	678	339	339	4 653	2 461	2 192
	produkcyjny	20 578	10 910	9 668	3 773	1 967	1 806	16 805	8 943	2 862
	mobilny	10 148	5 378	4 770	1 638	841	797	8 510	4 537	3 973
	niemobilny	10 043	5 532	4 898	2 135	1 126	1 009	8 295	4 406	3 889
	poprodukcyjny	7 723	3 184	4 539	1 893	731	1 162	5 830	2 453	3 377
2040	Ogółem	32 511	16 339	16 172	5 856	2 808	3 048	26 655	13 531	13 124
	przedprodukcyjny	4 856	2 550	2 306	594	294	300	4 262	2 256	2 006
	produkcyjny	19 839	10 445	9 394	3 380	1 739	1 641	16 459	8 706	7 753
	mobilny	9 092	4 857	4 235	1 385	723	662	7 707	4 134	3 573
	niemobilny	10 747	5 588	5 159	1 995	1 016	979	8 752	4 572	4 180
	poprodukcyjny	7 816	3 344	4 472	1 882	775	1 107	5 934	2 569	3 365
2045	Ogółem	31 281	15 746	15 535	5 339	2 571	2 768	25 942	13 175	12 767
	przedprodukcyjny	4 466	2 347	2 119	518	255	263	3 948	2 092	1 856
	produkcyjny	18 483	9 783	8 710	2 867	1 482	1 385	15 616	8 291	7 325
	mobilny	8 432	4 526	3 906	1 127	587	540	7 305	3 939	3 366
	niemobilny	10 051	5 247	4 804	1 748	895	845	8 311	4 352	3 959
	poprodukcyjny	8 332	3 626	4 706	1 954	834	1 120	6 378	2 792	3 586
2050	Ogółem	29 999	15 144	14 855	4 808	2 332	2 478	25 191	12 812	12 379
	przedprodukcyjny	4 172	2 199	1 973	442	218	224	3 730	1 981	1 749
	produkcyjny	16 835	8 931	7 904	2 359	1 207	1 152	14 476	7 724	6 752
	mobilny	7 921	4 285	3 636	951	494	457	6 970	3 791	3 179
	niemobilny	8 914	4 646	4 268	1 408	713	695	7 506	3 933	3 573
	poprodukcyjny	8 992	4 014	4 978	2 007	907	1 100	6 985	3 107	3 878

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według prognozy na kolejne lata liczba ludności w powiecie będzie systematycznie spadać aż do 2050 roku, w którym wartość będzie wynosić 29 999.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Jak wynika z zaprezentowanych powyżej prognoz, w okresie, którego dotyczy niniejsza Strategia, władze miasta powinny podjąć działania mające na celu przeciwdziałanie albo przynajmniej łagodzenie dwóch podstawowych i bardzo

poważnych problemów do jakich z pewnością należy zaliczyć zmniejszenie się liczby mieszkańców gminy Zwoleń oraz ich starzenie się. Przedstawione w dalszych częściach opracowania działania i rozwiązania są nastawione na osiągnięcie między innymi tych założeń.

III.8 Rynek pracy

Podstawowym i wyciskającym negatywne piętno na charakterystyce społeczności lokalnej problemem na terenie gminy Zwoleń, jest liczba osób pozostających bez pracy. Okres lat po 1989 roku to czas przemian w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym kraju. Przemiany w kierunku „gospodarki rynkowej”, wpłynęły znacząco na zmniejszenie ilości miejsc pracy i zwiększenie bezrobocia, w tym bezrobocia ukrytego na obszarach wiejskich. Z problemem bezrobocia należy wiązać ubóstwo i trudną sytuację (nie tylko materialną) wielu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych i niepełnych na terenie gminy. Stan bezrobocia na terenie działania Powiatowego Urzędu Pracy w Zwoleniu obrazuje Tabela 16.

Tabela 16: Stan bezrobocia w gminach na koniec grudnia 2010-2016r.

Gmina	2010				2016			
	Liczba bezrobotnych		Bezrobotni z prawem do zasiłku		Liczba bezrobotnych		Bezrobotni z prawem do zasiłku	
	Ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	Ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Gmina Zwoleń (bez miasta)	645	309	53	20	443	206	65	26
Miasto Zwoleń	728	324	78	22	492	247	93	49
Przyłęk	450	203	36	4	297	139	41	17
Policzna	502	239	43	15	363	193	44	14
Kazanów	385	168	26	8	336	140	42	15
Tczów	463	219	28	7	348	157	48	25
Ogółem	3173	1462	264	76	2279	1082	333	146

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Zwoleń

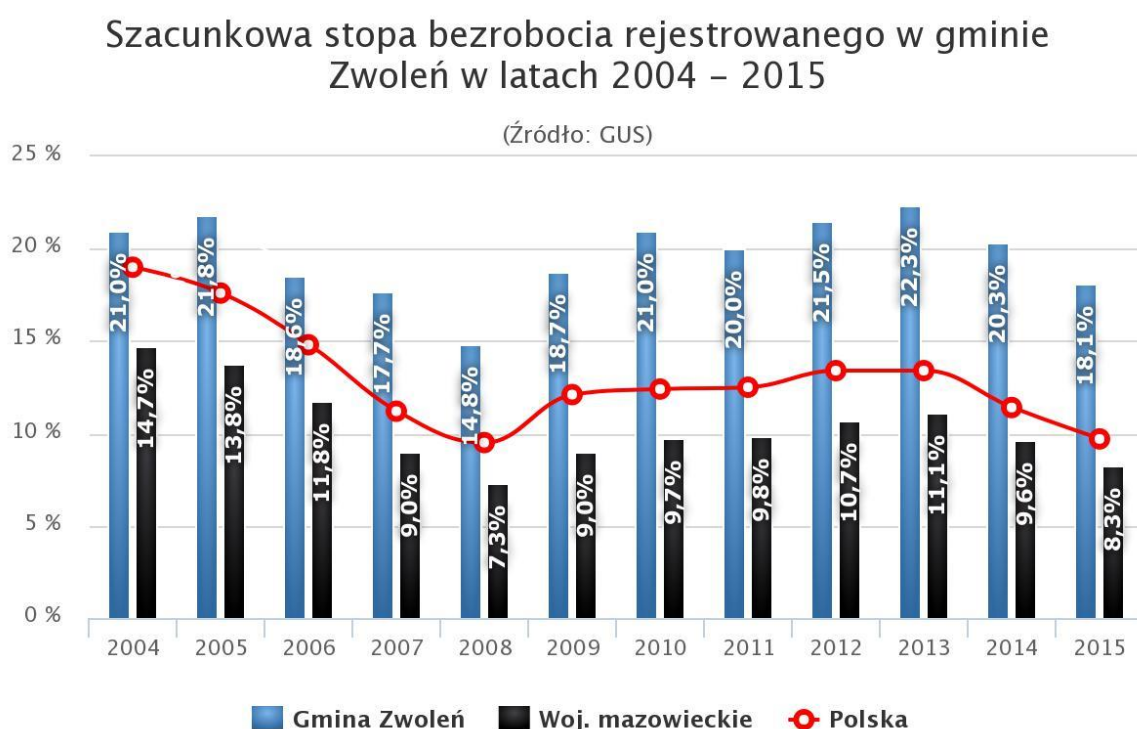
Zdecydowana większość osób pozostających w rejestrach PUP stanowią bezrobotni bez prawa do zasiłku. Należy zwrócić uwagę, że w stosunku do roku 2010 udział osób bezrobotnych z prawem do zasiłku wzrósł. Ponadto zmalała ilość osób bezrobotnych pozostających w rejestrach Urzędu Pracy.

Tabela 17: Poziom bezrobocia na terenie działania Powiatowego Urzędu Pracy w Zwoleniu, woj. mazowieckiego oraz kraju (Stan na koniec grudnia 2016)

Wyszczególnienie	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych		Stopa bezrobocia (w % aktywnych zawodowo)
	Ogółem	z prawem do zasiłku	
Powiat zwoleński	2202	293	14,90%
Woj. mazowieckie	187 834	25 238	7,10%
Polska	1 313 620	178 839	8,20%

Źródło: Opracowanie własne wg danych z PUP w Zwoleniu

Wykres 3: Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Zwoleni

Źródło: <http://www.polskawliczbach.pl>

W gminie Zwoleni na 1000 mieszkańców pracuje 169 osób. 51,4% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 48,6% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Zwoleni wynosiło w 2015 roku 18,1% (18,7% wśród kobiet i 17,6% wśród mężczyzn). Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Zwoleni 838 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 761 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -77.

64,6% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Zwoleni pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 10,2% w przemyśle i budownictwie,

a 18,6% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 18,6% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w mieście i gminie Zwoleń na koniec grudnia 2016 r. wynosiła 935 osób, z czego największa liczba pozostających bez zatrudnienia, to osoby bez wykształcenia średniego, bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego oraz długotrwale bezrobotne. Znaczna część tych osób jest klientami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwoleniu. Wśród najczęstszych powodów korzystania z pomocy MOPS-u są ubóstwo i bezrobocie. Z analizy dokumentów tych osób wynika, że dominującymi barierami w znalezieniu i utrzymaniu pracy są:

- niskie wykształcenie,
- brak specjalistycznych umiejętności zawodowych,
- brak doświadczenia zawodowego,
- brak umiejętności poruszania się na rynku pracy.

Czynniki te determinują złą sytuację finansową i powodują uzależnienie od MOPS-u. Wiąże się to z marginalizacją społeczną, bezradnością w rozwiązywaniu wielu problemów życia codziennego. Wypadnięcie z rynku pracy niejednokrotnie staje się powodem wykluczenia społecznego. Osoby nie mają motywacji i środków, aby zdobyć czy podwyższyć swoje kwalifikacje. Finansowanie dokończania się jest poza zasięgiem ich możliwości.

Łagodzić problem bezrobocia mogą i w ograniczonym zakresie rzeczywiście to robią – środki m.in. z:

- Funduszu Pracy,
- EFS "Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie zwoleńskim" w ramach POWER,
- Aktywizacja osób wiek 30 lat i powyżej w ramach RPO WM na lata 2014-2020 z których finansować można np.:
 - staże absolwenckie,
 - zatrudnianie bezrobotnych przy pracach interwencyjnych,
 - zatrudnianie bezrobotnych przy robotach publicznych,
 - kierowanie bezrobotnych na szkolenia,

- udzielanie pożyczek dla bezrobotnych,
- środki na podjęcie działalności gospodarczej,
- udzielanie - na utworzenie nowych miejsc pracy - pożyczek dla pracodawców.

Głównym źródłem utrzymania się osób bezrobotnych na terenie gminy są prace dorywcze, sezonowe, nielegalne zatrudnienie, sprzedaż runa leśnego oraz owoców i warzyw z własnej uprawy, czy wreszcie pomoc społeczna i pomoc rodziny. Nie gwarantuje to rzecz jasna choćby namiastki stabilności finansowej, efektem czego jest zjawisko emigracji zarobkowej (co wpływa na dezintegrację rodziny oraz społeczności lokalnej).

Problemy rynku pracy:

- Dotychczasowy rozwój działalności gospodarczej nie potrafił zaspokoić zapotrzebowania na miejsca pracy,
- Skutkiem utrzymującego się deficytu miejsc pracy jest wysokie bezrobocie – 18,1%. Gmina została zaliczona do gmin zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem, które ma charakter długotrwały,
- Negatywnym zjawiskiem społecznym jest wysoki poziom zubożenia mieszkańców miasta. Pomocą społeczną zostało objętych ok. 10% ogółu ludności.

Prognozowane zmiany w zatrudnieniu polegać będą głównie na stałym wzroście zatrudnienia w produkcji i usługach rynkowych. Tworzenie warunków przestrzennych, ekonomicznych i podejmowanie wszelkich działań na rzecz rozwoju tych działalności powinno stanowić nadrzędny cel w działaniach samorządu gminy. Istniejące problemy zatrudnienia potwierdzają pilną konieczność aktywizacji społeczno-gospodarczej gminy. Redukcja bezrobocia i w jego konsekwencji niekorzystnych zjawisk społecznych zależy nie tylko od starań samorządu gminy, ale również od polityki ekonomicznej państwa oraz od radykalnej poprawy sytuacji na rynkach pracy w sąsiednich miastach powiatowych.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Problem bezrobocia jest bardzo złożony i należy pamiętać, że analiza ilościowa nie jest w stanie w pełni go oddać. Podstawą do opracowania niniejszego dokumentu strategicznego są dane pochodzące z rejestrów Powiatowego Urzędu Pracy w Zwoleniu. Sprawami bezrobocia i przeciwdziałaniem temu zjawisku na terenie gminy Zwoleń zajmują się: Powiatowy i Wojewódzki Urząd Pracy. Działania tych instytucji

i organizacji nie są jednak do końca skuteczne, ze względu na niewielki przyrost nowych miejsc pracy oraz brak firm realizujących formę zatrudnienia socjalnego, która jest szczególnie korzystna w przypadku osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

III.9 Ochrona zdrowia

W mieście funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej. Zajmuje one łącznie powierzchnię blisko 1800 m². Dostępność do placówek służby zdrowia jest dobra.

Samodzielny Publiczny Zespół Zakład Opieki Zdrowotnej w Zwoleniu realizuje swoje zadania w oparciu o następujące jednostki organizacyjne:

- **Szpital**, w skład którego wchodzi:

Oddział Chorób Wewnętrznych - udziela świadczeń w trybie planowanym lub nagłym. Zapewnia całodobową opiekę lekarską i pielęgniarską, wykonanie badań diagnostycznych, leków w zakresie koniecznym do wykonywania świadczeń. Oddział posiada 35 łóżek.

Zakład Pielęgnacyjno - Opiekuńczy - zapewnia całodobową opiekę obejmującą świadczenia o charakterze pielęgnacyjnym, opiekuńczym i rehabilitacyjnym osób wymagających stałej opieki, pielęgnacji, rehabilitacji i kontroli lekarskiej. Zakład posiada 38 łóżek. Pobyt pacjenta w zakładzie wynosi średnio 4 miesiące.

Oddział Medycyny Paliatywnej - realizuje całodobowe stacjonarne świadczenia zdrowotne w zakresie opieki paliatywnej i hospicyjnej. Pomaga w leczeniu bólu i innych objawów chorobowych, zapobiega cierpieniu. Posiada 10 łóżek.

Izba Przyjęć Szpitala

Dział Farmacji Szpitalnej

Sterylizatornia

- **Przychodnia Rejonowa**, w skład której wchodzi:

Poradnie lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (rodzinny),

Gabinet Pielęgniarki i Położnej Środowiskowej,

Pracownia Elektrokardiografii,

Gabinet Medycyny Szkolnej,

W 2015 roku w Przychodni Rejonowej udzielono ogółem 57.200 porad lekarskich.

- **Przychodnia Specjalistyczna**, a w niej:
 - Poradnia Diabetologiczna
 - Poradnia Endokrynologiczna
 - Poradnia Ginekologiczno-Położnicza, USG
 - Poradnia Kardiologiczna
 - Poradnia Medycyny Pracy
 - Poradnia Dermatologiczna
 - Poradnia Neurologiczna
 - Poradnia Gruźlicy i Chorób Płuc
 - Poradnia Reumatologiczna
 - Poradnia Onkologiczna
 - Poradnia Chirurgii Ogólnej
 - Poradnia Ortopedyczna
 - Poradnia Okulistyczna
 - Poradnia Otolaryngologiczna
 - Poradnia Zdrowia Psychicznego
 - Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu

Przychodnia Rejonowa i Specjalistyczna w ramach swojej działalności zapewnia zarówno zdrowym jak i chorym świadczenia medyczne, udziela porad specjalistycznych z zakresu danej poradni specjalistycznej.

- **Pogotowie Ratunkowe**, w skład którego wchodzi:
 - Zespół Wyjazdowy Wypadkowy podstawowy
 - Zespół Wyjazdowy Specjalistyczny
 - Zespół Transportu Sanitarnego
 - Ambulatorium Ogólne Podstawowej Opieki Zdrowotnej

Zespoły wyjazdowe zapewniają całodobową gotowość do realizacji wezwań i udzielania świadczeń w momencie zagrożenia życia i zdrowia w czasie wypadku, urazu porodu czy nagłego zachorowania.

- **Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej**
- **Zakład Rentgenodiagnostyki**, w skład którego wchodzi:
 - Pracownia Diagnostyki Obrazowej RTG
 - USG, Pracownia Endoskopii

➤ **Zakład rehabilitacji**, w skład której wchodzi;

Pracownia Fizykoterapii

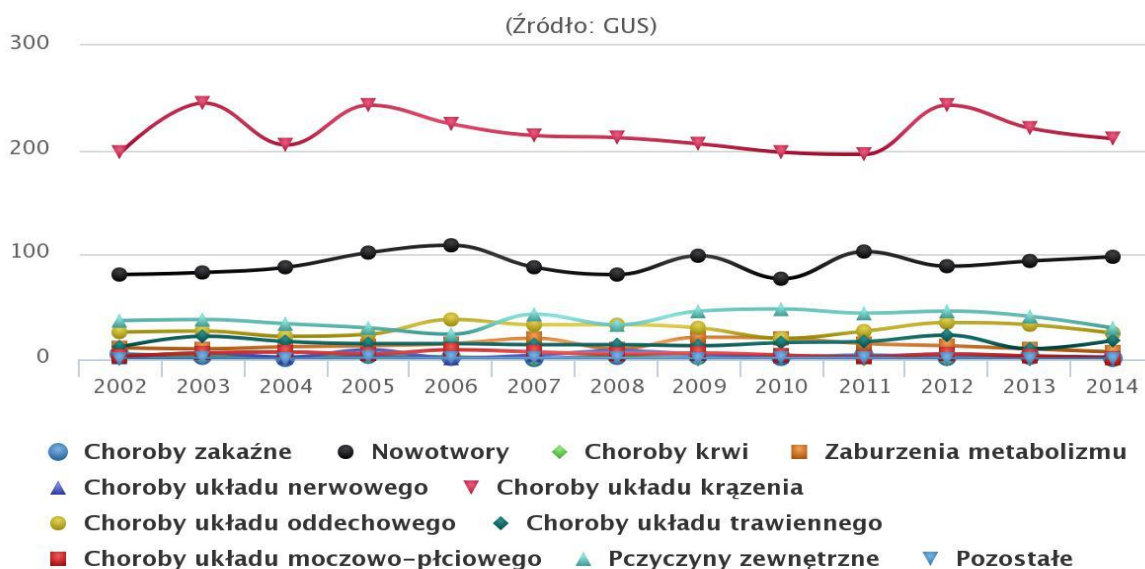
Pracownia Kinezyterapii

Osrodek Rehabilitacji Diennej (w 2014 roku przyjęto 260 pacjentów).

Zakład rehabilitacji udziela świadczeń umożliwiających powrót do zdrowia i sprawności fizycznej.

W 2015 roku 52,5% zgonów w gminie Zwoleń spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 24,4% zgonów w gminie Zwoleń były nowotwory, a 6,2% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Zwoleń przypada 10,2 zgonów. Jest to wartość porównywalna do wartości średniej dla województwa mazowieckiego oraz wartość porównywalna do wartości średniej dla kraju.

Wykres 4: Przyczyny zgonów w powiecie zwoleńskim w latach 2002 - 2014

Źródło: <http://www.polskawliczbach.pl>

Organem prowadzącym dla SPZZOZ jest Powiat. Gmina nie przejęła zadań z zakresu Podstawowej Opieki Zdrowotnej.

Wskaźnik nasycenia personelem medycznym, może wydawać się mało zadowalający, jeśli za punkt odniesienia przyjmiemy subregion radomski i województwo mazowieckie.

Możliwość zaopatrzenia się pacjentów w leki zlecone w ramach wizyt lekarskich

zapewniają funkcjonujące na terenie gminy Zwoleń apteki. W gminie Zwoleń funkcjonuje 7 aptek, które w pełni zabezpieczają potrzeby mieszkańców gminy w wymaganym zakresie.

Jednostką, która na terenie gminy realizuje zadania z zakresu zdrowia publicznego w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych, jest Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna z siedzibą w Zwoleniu, która sprawuje nadzór nad warunkami:

- higieny środowiska,
- higieny pracy w zakładach pracy,
- higieny procesów nauczania i wychowania,
- higieny wypoczynku i rekreacji,
- zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku,
- higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których udzielane są świadczenia zdrowotne.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Wspieranie infrastruktury opieki zdrowotnej oraz udział w programach profilaktycznych zostały zapisane jako element Strategii Rozwoju Gminy Zwoleń na lata 2002-2017 oraz Strategii Rozwoju Powiatu Zwoleńskiego na lata 2016-2022. Zrealizowanie tego celu przyczyni się do podniesienia jakości życia na terenie gminy Zwoleń i jak już wspomniano, do zwiększenia jej atrakcyjności osiedleńczej. Dobrą praktyką, którą należy rozwijać w kolejnych latach jest wykorzystywanie potencjału lokalnych organizacji pozarządowych i innych podmiotów specjalizujących się w świadczeniu specjalistycznych form wsparcia np. dla osób niepełnosprawnych.

III.10 Edukacja i wychowanie

Gmina Zwoleń jest organem prowadzącym dla następujących placówek oświatowych: 3 gimnazjów, 4 szkół podstawowych i 2 przedszkoli, które realizują własne programy edukacyjne.

Dzieci i młodzież z terenu gminy uczęszcza do następujących typów szkół:

- Publiczne Gimnazjum im. J. Kochanowskiego w Zwoleniu,
- Publiczne Gimnazjum im. M. Konopnickiej w Strykowicach Górnych,

- Publiczne Gimnazjum w Sydoie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Władysława Jagiełły w Zwoleniu,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. T. Sedzielowskiego w Baryczy,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Sycynie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Paciorkowej Woli,
- Publiczne Przedszkole w Zwoleniu,
- Publiczne Przedszkole w Paciorkowej Woli.

Ponadto na terenie Gminy Zwoleni funkcjonuje Niepubliczne Przedszkole "Słoneczko", Niepubliczne Przedszkole Językowe "Motylek", Niepubliczne Gimnazjum przy Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Kochanowskiego w Zwoleniu oraz Niepubliczne Gimnazjum Ośrodka Kształcenia Zawodowego "PROFESJA" w Zwoleniu.

Przy PSP oraz w Publicznym Gimnazjum w Zwoleniu funkcjonuje oddział specjalny dla dzieci niepełnosprawnych. Ponadto w Publicznym Gimnazjum i PSP w Zwoleniu, PSP w Paciorkowej Woli uczniowie z deficytami zdrowotnymi objęci są nauką w oddziałach integracyjnych. W następnych latach przewiduje się funkcjonowanie oddziałów integracyjnych również w innych placówkach szkolnych. Dodatkowo ze względu na poprawiającą się w szkołach bazę sportową oraz kwalifikacje nauczycieli zostały utworzone klasy sportowe.

Tabela 18: Uczniowie w poszczególnych typach szkół w roku szkolnym 2014/2015

Typ szkoły	Liczba uczniów
podstawowa	978
gimnazjum	491
ponadgimnazjalna	1037
– w tym liceum ogólnokształcące	447
– technikum	347
– zasadnicza szkoła zawodowa	243
Ogółem	2506

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ponadto w Liceum dla Dorosłych w 2015 r. kształciło się 162 osoby.

Tabela 19: Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty w roku 2015

Typ szkoły	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Szkolnictwo podstawowe	73,80	8,79	65,01
Szkolnictwo gimnazjum	50,57	9,49	41,08
Szkolnictwo ponadgimnazjalne zawodowe i artystyczne	27,65	9,90	17,75
Szkolnictwo zasadnicze zawodowe	12,55	6,55	6,00
Szkolnictwo ogólnokształcące	28,50	11,37	17,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie ciągle obserwuje się spadek liczby dzieci i młodzieży w wieku obowiązku szkolnego. Zjawisko to dotyczy zarówno miasta jak i wsi.

Ogólny stan techniczny obiektów oświatowych na terenie gminy Zwoleń jest dobry. Placówki te posiadają sale komputerowe wyposażone w niezbędny sprzęt, zmodernizowane sale gimnastyczne oraz urządzone boiska szkolne. Publiczna Szkoła Podstawowa w Zwoleniu dysponuje salą gimnastyczną oddaną do użytku w 2004 roku. Niezbędna jest dalsza modernizacja i termomodernizacja szkół wraz z remontem dachów i wymianą okien.

Na terenie gminy funkcjonuje system stypendialny, w ramach którego uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych mogą ubiegać się o dofinansowanie w celu kontynuowania nauki. Referat Edukacji i Sportu Urzędu Miejskiego jako zadanie własne gminy realizuje świadczenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym. Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie (do 514 zł miesięcznie). W szczególności, gdy w rodzinie tej występują: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, alkoholizm lub narkomania a także, gdy rodzina jest niepełna. Stypendium szkolne nie może zostać przeznaczone na wsparcie materialne rodzin w ich codziennej egzystencji, ale na pomoc uczniom w dostępie do edukacji (wyrównanie jego szans edukacyjnych). Pomoc polega na refundowaniu kosztów edukacyjnych poniesionych przez rodziców poprzez dostarczenie rachunków i faktur.

W 2015 roku z budżetu gminy wydano na oświatę i wychowanie 17,5 mln złotych co stanowi 38,9 % ogółu wydatków.

Według danych GUS (stan na rok 2015) 3 859 mieszkańców gminy Zwoleń jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 1 880 kobiet oraz 1 979 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 10,8% ludności posiada

wykształcenie wyższe, 1,3% wykształcenie policealne, 11,8% średnie ogólnokształcące, a 13,3% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 23,9% mieszkańców gminy Zwoleń, gimnazjalnym 6,3%, natomiast 30,1% podstawowym ukończonym. 2,5% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. W porównaniu do całego województwa mazowieckiego, mieszkańcy gminy Zwoleń mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Zwoleń największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (31,1%) oraz zasadnicze zawodowe (17,8%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (30,2%) oraz podstawowe ukończone (29,1%). 16,8% mieszkańców gminy Zwoleń w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (15,3% wśród dziewczynek i 18,2% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 763 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,91 dzieci w wieku przedszkolnym. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształcą się 23,5% ludności (22,9% wśród dziewczynek i 24,1% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 20 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 90,72.

Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 11,7% zalicza się do przedziału 13-15 lat - kształcenie na poziomie gimnazjalnym (12,1% wśród dziewczyn i 11,4% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 21 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) wynosi 108,39. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształcą się 19,8% mieszkańców (19,8% wśród dziewczyn i 19,8% wśród chłopaków). W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 28,2% mieszkańców gminy Zwoleń w wieku potencjalnej nauki (29,9% kobiet i 26,5% mężczyzn).

Zgodnie z uchwałą nr XXXII/198/17 Rady Miejskiej z dnia 20 lutego 2017r. w sprawie dostosowania sieci publicznych szkół podstawowych i gimnazjów do nowego ustroju szkolnego, od 1 września 2017 roku do 31 sierpnia 2019 roku swoją działalność rozpoczną cztery 8- letnie publiczne szkoły podstawowe: PSP z oddziałami sportowymi im. Władysława Jagiełły w Zwoleniu, PSP w Sycynie, PSP im. Jana Pawła II w Paciorkowej Woli i PSP w Baryczy.

Publiczne Gimnazjum z oddziałami sportowymi im. Jana Kochanowskiego w Zwoleniu zostanie włączone do Publicznej Szkoły Podstawowej im. Władysława Jagiełły w Zwoleniu, zaś Publiczne Gimnazjum im. mjr AK Mariana Bąka w Sydole do Publicznej Szkoły Podstawowej w Sycynie. Natomiast Publiczne Gimnazjum im. Marii Konopnickiej w Strykowicach Górnych zostanie włączone do Publicznej Szkoły Podstawowej w Paciorkowej Woli. Gimnazja zakończą swą działalność z dniem 31 sierpnia 2017 roku. Dotychczas istniejąca Publiczna Szkoła Podstawowa w Baryczy z oddziałami klas I-VI od nowego roku szkolnego przekształcona zostanie w placówkę ośmioklasową.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Aktualna baza oświatowa jest bazą dostosowaną do potrzeb i wymaganych standardów. W ostatnich latach oprócz modernizacji bazy oświatowej trwało intensywne doszkącanie kadry nauczycielskiej, co zaowocowało znacznym podniesieniem poziomu kształcenia młodzieży. Wysoko wykształceni mieszkańcy to wysokiej jakości kadra pracownicza, która jest zasobem poszukiwanym w czasach gdy gospodarka powoli ewoluuje w kierunku gospodarki opartej na wiedzy. Szczególne znaczenie będzie tu miała wyteżona praca z dziećmi już na poziomie szkoły podstawowej. Szkoła podstawowa powinna być miejscem, gdzie dzieci zdobędą niezbędne na dalszych etapach edukacji umiejętności sprawnego czytania i pisania (ze szczególnym naciskiem na rozumienie tekstu), liczenia oraz obsługi komputera.

III.11 Sport i rekreacja

Gmina Zwoleń o zróżnicowanym charakterze krajobrazowym i bezcennych walorach przyrodniczych może stać się rejonem o charakterze turystycznym, agroturystycznym i letniskowym. Jest to również rejon predysponowany do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Rolnictwo ekologiczne jest ważnym czynnikiem zwiększającym zatrudnienie na wsi, dostarcza nowych miejsc pracy oraz daje rolnikom dodatkowe źródło dochodu. Także rozwój działalności agroturystycznej stwarza ludności wiejskiej dodatkowe możliwości pracy, wykorzystanie istniejących zasobów mieszkaniowych, wykorzystanie produkowanej w gospodarstwie żywności o wysokiej jakości.

Baza noclegowa na terenie gminy Zwoleń nie jest zbyt rozbudowana i obejmuje m.in.:

- Zajazd Agroturystyczny – Brzozowy Raj - Podzagajnik 135,
- Ośrodek Sportu i Rekreacji w Zwoleniu (własność MKS „Zwolenianka”),
- „Vanilla House” Hotel i Restauracja w Zwoleniu, ul. Puławska
- Zajazd „Złoty Dwór” – Podzagajnik 142
- Zajazd agroturystyczny „FRASZKA” w Sycynie,

Poniższa tabela obrazuje ilość turystycznych obiektów noclegowych w Gminie Zwoleń (stan wg danych GUS w 2016r).

Tabela 20: Baza noclegowa w gminie Zwoleń

Typ obiektu	Liczba obiektów	Ilość miejsc noclegowych
Hotel	1	31
Turystyczne obiekty noclegowe	3	74, w tym 47 miejsc noclegowych całorocznych
Zespoły domków turystycznych	1	27
Kwatery agroturystyczne	1	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Atrakcyjność turystyczną gminy i okolic potwierdza fakt, iż przez gminę przebiegają oznakowane szlaki turystyczne piesze i rowerowe:

- **Szlak zielony** - długość szlaku - 56,5km. Zajezerze PKP - Opactwo - Sieciechów - Garbatka - Rezerwat „Krępiec” - Bogucin - Pionki - Sucha - Koszary - Zwoleń. Tą trasę należy zaplanować na dwa trzy dni. Szlak jest bardzo interesujący i łatwy dla turystów pieszych, natomiast dla turystów kolarzy może być dość uciążliwy. Na trasie zabytkowe kościoły. Noclegi w Garbatce Letnisko i Pionkach.
- **Szlak żółty** - Czarnolas-Policzna-Sucha-Linów–nadleśnictwo Zwoleń. Bardzo ciekawy, aczkolwiek krótki 20 km szlak. Łatwy zarówno dla turystów kolarzy, jak i turystów pieszych. Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie to niewątpliwie największa atrakcja tego szlaku.
- **Ścieżka rowerowa „Miodne”** - rozpoczyna się od siedziby Nadleśnictwa położonej w miejscowości Miodne przy trasie Radom-Zwoleń. Trasa rowerowa przebiega przez południową część Puszczy Kozienickiej. Przed wyruszeniem na wycieczkę rowerową w Nadleśnictwie Zwoleń można uzyskać informację na

temat przebiegu trasy ścieżki, której opis podzielony jest na 5 odcinków. Trasa ścieżki oznaczona jest czerwonymi paskami na drzewach. Długość ścieżki wynosi około 18 km

Na terenie Nadleśnictwa Zwoleń (Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcza Kozienicka”) znajduje się ścieżka przyrodniczo-leśna „Miodne” i służy jako obiekt edukacji przyrodniczo-leśnej oraz turystyce. Na trasie ścieżki znajdują się dwa rezerwaty przyrody: „Miodne” i „Ługi Helenowskie” oraz kilka pomników przyrody – stare dęby i buki. W czasie zwiedzania ścieżki można zaobserwować różne stadia rozwojowe lasu od upraw leśnych do starych drzewostanów. Spotkać tu można również chronione i rzadkie rośliny, grzyby oraz liczne gatunki ptaków i ssaków leśnych. Fragment ścieżki, około 600 m, przebiega przez siedliska wilgotne w rezerwacie „Ługi Helenowskie” wzdłuż największego bagna w Puszczy Kozienickiej, zwanego „Wielkim Ługiem”. W tym punkcie znajduje się miejsce widokowe i kładka nad bagnem. Całkowita długość ścieżki wynosi ok. 3,5 km. Trasa ścieżki rozpoczyna się parkingiem leśnym w miejscowości Podgóra przy leśniczówce, gdzie znajduje się zadaszenie i miejsce na ognisko. Na całej długości ścieżki znajduje się 15 przystanków tematycznych i trzy miejsca wypoczynku.

Niewątpliwym atutem rozwoju turystyki w gminie jest bliskość miasta Zwoleń, które stanowi doskonałe zaplecze usługowe i oświatowe dla prowadzenia promocji rekreacji i turystyki. W tym celu wykorzystuje się walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne miasta w postaci obiektów zabytkowych, zrewaloryzowanych urbanistycznie obiektów staromiejskich.

Bardzo ważnymi czynnikami, przemawiającymi za rozwojem i promocją turystyki w tym regionie, są czyste środowisko, dobry mikroklimat, brak przemysłu zanieczyszczającego środowisko, tradycje kulturowe i historyczne, liczne zabytki. Ciekawą atrakcją dla turystów jest nauka wyplatania koszy z wikliny, jazda konna dla dzieci i dorosłych a także hipoterapia dla dzieci niepełnosprawnych.

Omawiając walory turystyczne gminy nie można pominąć miejscowości Sycyna, która jest miejscem o ciekawej historii oraz bogatych walorach kulturowych i przyrodniczych. Jej walory kulturowe związane są z życiem Jana Kochanowskiego.

Na szczególną uwagę zasługuje park, który spełnia następujące funkcje:

Turystyczna. Przyjazdy zwiedzających indywidualnie oraz zorganizowanych grup, wycieczek szkolnych. Zwiedzanie parku i renesansowych parterów, młyna, pomnika Jana Kochanowskiego, obelisku, wypoczynek na terenie parku, spaceru ścieżką dydaktyczną.

Edukacyjna. Partery jako świadectwo historii przybliżające epokę renesansu. Ścieżka dydaktyczna pokazująca zwiedzającym walory przyrodnicze Sycyny.

Centrum kulturalne. Park jako element powiązany przestrzennie z młynem - planowanym jako centrum konferencyjne i muzeum. Stanowi oprawę takich wydarzeń jak: konferencje, zjazdy, spotkania, koncerty, spotkania Towarzystwa Oświatowego Sycyna.

Promocyjna. Dla lokalnej społeczności park stanowi miejsce wypoczynku, spędzania wolnego czasu. Jako element promocyjny i przyciągający zwiedzających przyczynić się może do rozwoju ekonomicznego Sycyny.

Kluby sportowe działające na terenie Gminy Zwoleń:

- Zwoleńskie Stowarzyszenie Tenisowe,
- Uczniowski Klub Sportowy „Akademia Piłkarska” Zwoleń,
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy przy ZSR-T w Zwoleniu,
- Miejski Klub Sportowy „Zwolenianka” w Zwoleniu,
- Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy „Orlęta” Zwoleń przy Publicznym Gimnazjum w Zwoleniu,
- Stowarzyszenie „Zwoleń Biega”,
- Grupa Rowerowa “Zwoleń”.

Największymi cyklicznymi imprezami sportowymi organizowanymi na terenie gminy są:

- Bieg przełajowy “Wokół gniazda ojczystego Jana Kochanowskiego” w Sycynie,
- Biegi przełajowe w Jasieńcu,
- Turniej Par Brydża Sportowego w Zwoleniu,
- Turniej o Puchar Burmistrza Zwolenia w piłce nożnej,

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Dominującą formą spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież staje się oglądanie telewizji oraz korzystanie z komputera. Prowadzi to do utrwalenia nawyków siedzącego trybu życia i skutkuje znacznym wzrostem wskaźników otyłości w społeczeństwie. Działalność sportowa podejmowana jest przez młodzież sporadycznie, a ogólny wymiar czasu przeznaczanego na ćwiczenia fizyczne kształtuje się znacznie

poniżej tzw. normy higienicznej, która zakłada, że dla zapewnienia warunków prawidłowego rozwoju młodego organizmu niezbędna jest dawka ruchu od 2 do 3 godzin dziennie.

Istotnym celem jest więc osiągnięcie optymalnego poziomu utrwalenia zachowań prozdrowotnych społeczeństwa w różnych grupach wiekowych, środowiskowych i zawodowych. Wykształcenie u ludzi nawyku dążenia do zdrowego życia w sprawności to trudny proces, który rozpoczyna się w szkole podstawowej poprzez właściwy rozwój sprawności fizycznej dzieci i młodzieży. Na tym poziomie młodzież otrzymuje również pierwszą wiedzę o sporcie. Sprzyja temu udoskonalenie szkolnego systemu współzawodnictwa oraz poprawa poziomu wychowania fizycznego. Równoległe toczyć się będzie proces pedagogiczny dotyczący utrwalania wiedzy i nawyków życia z ruchem, czego efektem będzie powszechne uświadomienie roli i znaczenia aktywności fizycznej.

Konieczne jest zwiększenie działań promujących aktywność fizyczną społeczeństwa, upowszechnienie atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego poprzez aktywizację środowisk zawodowych i społecznych oraz wzmocnienie roli organizacji pozarządowych oferujących programy sportu dla wszystkich. Istotnym dla rozwoju sportu dzieci i młodzieży, a następnie osób dorosłych, jest odpowiednie zachęcanie do uczestnictwa w różnych formach aktywności. Jednym z ważniejszych celów strategii w zakresie wdrażania do aktywności fizycznej i sportu dla wszystkich jest coraz wyraźniejsza potrzeba wykorzystania specyficznych walorów sportu dla kształtowania postaw obywatelskich i przeciwdziałania problemom społecznym, w szczególności chuligaństwu, narkomanii i alkoholizmowi. Aktywne uczestnictwo i zaangażowanie młodego pokolenia w rywalizację sportową jest skutecznym środkiem budowania prawidłowych więzi i zachowań społecznych. Jeśli chodzi o infrastrukturę sportową, to w chwili obecnej nie jest ona nadmiernie rozbudowana, ale plany władz lokalnych obejmują szeroko zakrojone działania w kierunku jej wzbogacenia.

III.12 Organizacje pozarządowe

Podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego są ważnym elementem spajającym i aktywizującym społeczność lokalną. Dla bieżącej pracy podmiotów prowadzących tę działalność istotne znaczenie ma zarówno wymiana doświadczeń, jak również współpraca z samorządem gminnym. Organizacje pozarządowe w istotny sposób

wpływają na jakość życia społeczności lokalnej. Dzięki podjętej współpracy z lokalnymi placówkami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej, możliwe jest pełniejsze zaspokajanie występujących potrzeb, organizacja spotkań integracyjnych dla różnych grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Na terenie gminy Zwolen działają następujące organizacje i stowarzyszenia:

Towarzystwo Miłośników Miasta Zwolenia - którego misją jest: rozwój kulturalny i gospodarczy miasta Zwolenia;

Klub Abstynentów Wzajemnej Pomocy „S” - którego misją jest: doprowadzenie członków klubu do stałej abstynencji; uczenie kultury życia bez alkoholu; niesienie wszechstronnej pomocy w kształtowaniu własnego rozwoju i odzyskiwania właściwej postawy w najbliższym otoczeniu, rodzinie, zakładzie pracy, środowisku; pomoc w rozwiązywaniu konfliktów i trudnych problemów życiowych; samokształcenie indywidualne i grupowe w zakresie norm moralno-etycznych ze szczególnym uwzględnieniem istoty zespołu uzależnienia, od alkoholu; propagowanie idei trzeźwości wśród społeczeństwa, szczególnie wśród młodzieży, na terenie swojej działalności; obrona interesów członków klubu;

Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Rodzinie i Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych w Zwoleniu Organizacja pożytku publicznego - którego misją jest: promowanie lokalnej polityki prorodzinnej; organizowanie społecznego systemu pomocy rodzinie w środowisku lokalnym; upowszechnianie i ochrona praw dziecka, osoby niepełnosprawnej i rodziny; podejmowanie działań na rzecz łagodzenia skutków ubóstwa rodziny a przede wszystkim wychowujących dzieci; organizowanie i prowadzenie specjalistycznego poradnictwa dla rodzin oraz terapii rodzinnej; pomoc w sprawowaniu opieki nad niepełnosprawnymi członkami rodziny i podejmowanie działań mających na celu integrację osób niepełnosprawnych ze środowiskiem; świadczenie pomocy osobom poszkodowanym w wypadkach komunikacyjnych; podejmowanie innych działań, wspomagających rodziny w wypełnianiu podstawowych funkcji, wynikających z rozeznanych potrzeb;

Stowarzyszenie Oświatowe „Sycyna” - którego misją jest: integracja, samoorganizacja i aktywizacja lokalnych społeczności poprzez animację oświatową i kulturalną wyrównania szans społecznych i edukacyjnych młodzieży i dorosłych. Kultuwując legendę i upowszechniając twórczość Jana Kochanowskiego, historię Sycyny, oraz współpracę międzyregionalną i międzynarodową.

Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Zarząd Województwa Mazowieckiego Koło Nr 13 przy ZOZ Zwoleń - Organizacja pożytku publicznego - którego misją jest działanie na rzecz poprawy sytuacji prawnej, ekonomicznej i zdrowotnej osób chorych na cukrzycę; inspirowanie zmian w systemie prawnym, mających na celu ułatwienie chorym dostępu do leczenia i rehabilitacji; działanie na rzecz promocji zdrowia i przeciwdziałania uzależnieniom; reprezentowanie interesów członków Stowarzyszenia i osób chorych na cukrzycę wobec władz państwowych i samorządowych; wspieranie rozwoju edukacji diabetologicznej wśród chorych, jak i całego społeczeństwa; wspieranie prowadzenia badań oraz prac rozwojowych w zakresie diabetologii; udzielanie różnorodnej pomocy, w tym pomocy społecznej diabetykom i rodzicom nieletnich diabetyków; działanie na rzecz integracji środowiska diabetyków; 10) działanie na rzecz integracji różnych grup społecznych i wiekowych poprzez popularyzację kultury fizycznej, popieranie inicjatyw społecznych w zakresie sportu, kultury, turystyki i rekreacji; działanie na rzecz osób w trudnej sytuacji materialnej, ubogich, pozostających bez środków do życia; promowanie profilaktyki i promocja zdrowia; działanie na rzecz ochrony zdrowia środowiskowego; walka z nadwagą i otyłością; występowanie w interesie społecznym jako strona postępowania administracyjnego (kpa) dotyczącego chorych na cukrzycę, członków ich rodzin oraz społeczeństwa.

Miejski Klub Sportowy „Zwolenianka” w Zwoleniu - którego misją jest: rozwój różnych dyscyplin sportu oraz stałe podnoszenie jego poziomu; współudział w wychowaniu swoich członków w duchu poszanowania zasad demokracji i patriotyzmu; czynny udział w życiu kulturalnym, społecznym i gospodarczym Zwolenia i jego okolic.

Stowarzyszenie „Dziedzictwo i Rozwój” - którego misją jest: promocja obszarów wiejskich; mobilizowanie ludności do wzięcia aktywnego udziału w procesie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i małych miast; upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich i w małych miastach; wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; upowszechnienie sportu i turystyki na obszarach wiejskich i małych miastach; wspieranie działalności ekologicznej; promocja działań partnerskich, szczególnie w kontekście współpracy trójsektorowej; troska o dziedzictwo kulturowe, w tym lokalne produkty regionalne;

Stowarzyszenie Młodzieżowy Parafialny Klub Sportowy „Zwoleń” - którego misją jest: wychowanie dzieci, młodzieży i dorosłych przez kulturę fizyczną, rekreację, sport

i turystykę w oparciu o zasady etyki katolickiej; planowanie i organizowanie pozalekcyjnego życia sportowego uczniów w oparciu o możliwości obiektowe i sprzętowe Parafii, przy współudziale szkoły, oraz w oparciu o pomoc organizacyjną i materialną rodziców i sympatyków Klubu; angażowanie wszystkich uczniów, zwłaszcza mieszkających na terenie Parafii Zwoleń, do różnorodnych form aktywności ruchowej, gier i zabaw dostosowanych do wieku, stopnia sprawności i zainteresowań sportowych; uczestniczenie w imprezach sportowych; organizowanie zajęć sportowych dla uczniów, zwłaszcza mieszkających na terenie Parafii Zwoleń, w celu wszechstronnego rozwoju ich sprawności fizycznej i umysłowej; organizowanie działalności sportowej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zdrowotnych; organizowanie różnorodnych form współzawodnictwa sportowego; kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w realizacji zadań sportowych Klubu; udział w międzynarodowej wymianie młodzieży oraz w katolickich krajowych i międzynarodowych imprezach sportowych.

Stowarzyszenie na Rzecz Ekologii Ochrony Zwierząt i Ochrony Dziedzictwa Przyrodniczego „Kuropatwa” Organizacja pożytku publicznego - którego misją jest: kształtowanie właściwego stosunku człowieka do przyrody, budzenie jej umiłowania, szerzenie zrozumienia istoty i celu ochrony przyrody wśród społeczeństwa; kształtowanie opinii publicznej w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego; zabieganie o właściwe użytkowanie oraz świadome i celowe odtwarzanie, a także pomnażanie zasobów przyrody; zabieganie o zachowanie piękna i swoistych cech rodzimego krajobrazu; zapobieganie uszkodzaniu i niszczeniu środowiska przyrodniczego a przede wszystkim chronionych lub zasługujących na ochronę tworów przyrody żywej i nieożywionej w tym również zabytkowych terenów zieleni (parków, ogrodów, cmentarzy) oraz szczególną ochroną i introdukcją występujących na terenie powiatu zwoleńskiego wybranych gatunków zwierząt; współpraca z organizacjami proekologicznymi; gromadzenie środków materialnych na cele ekologiczne; wykonywanie stanowisk rzadkich gatunków roślin i zwierząt;

Zwoleński Uniwersytet Trzeciego Wieku - którego misją jest: zwiększenie aktywności życiowej i zaradności osobistej osób starszych; zachowanie i zwiększenie intelektualnej, psychicznej i fizycznej sprawności członków Uniwersytetu; propagowanie wiedzy, kultury, zdrowia, zasad kulturalnego współżycia społecznego, dobrych obyczajów oraz idei kształcenia się przez całe życie; promowanie aktywnych form spędzania wolnego

czasu i zdrowego stylu życia; angażowanie wszystkich chętnych do różnych form aktywności intelektualnej i fizycznej, odpowiednio do wieku, stopnia sprawności i zainteresowań; przyczynianie się do aktywnego udziału w życiu społecznym i politycznym regionu i kraju; umożliwienie i ułatwienie dostępu do zdobyczy nowoczesnej nauki i techniki;

Stowarzyszenie Twórców Ziemi Zwoleńskiej - działalność stowarzyszenia obejmuje zadania w zakresie: podtrzymania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; nauki, edukacji, oświaty i wychowania; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji; działań na rzecz integracji środowiskowej twórców oraz rozwijania kontaktów i współpracy między nimi;

Stowarzyszenie Psychoedukacji i Profilaktyki „Wyjdź Naprzeciw” - którego misją jest: propagowanie, upowszechnianie i wdrażanie programów wychowawczych i profilaktycznych; koordynowanie wszelkich działań związanych z wdrażaniem programów i propozycji metodycznych służących profilaktyce szkolnej i pozaszkolnej; edukacja społeczna w zakresie uzależnień; psychoedukacja w zakresie rozwoju seksualnego i profilaktyki AIDS; edukacja w zakresie zjawiska agresji i przemocy w szkole i rodzinie oraz realizacja zadań związanych z pomocą ofiarom przestępstw; edukacja w zakresie ochrony środowiska i ekologii; upowszechnianie i propagowanie umiejętności psychologicznych służących samorealizacji, rozwojowi osobistemu i poprawie kontaktów interpersonalnych w relacjach na różnych poziomach społecznych; współpraca ze szkołami i instytucjami opiekuńczo-wychowawczymi na rzecz organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym; pomoc w tworzeniu, finansowaniu i prowadzeniu ognisk wychowawczych, świetlic, czy też innych form opieki nad dzieckiem; współpraca ze szkołami, instytucjami opiekuńczo-wychowawczymi, samorządami lokalnymi, administracją rządową i innymi organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań statutowych; pomoc w zakresie wdrażania programów edukacyjnych i profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia; działania na rzecz korzystania przez dzieci z dóbr kultury;

INTEGRACJA ZIELONKA - której misją jest: działalność publiczna na rzecz poprawy życia społeczności oraz jej rozwoju;

FUNDACJA „FollowMe” - której misją jest: działalność na rzecz szeroko rozumianej ekologii i ochrony środowiska w celu realizacji zasady ekorozwoju; popularyzowanie idei

związanych z promocją ekologii i ochrony środowiska oraz prowadzenie edukacji związanej z ekologią i ochroną środowiska oraz ekorozwojem; upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o ekologii i ochronie środowiska; informowanie o problemach ekologii, ochrony środowiska oraz ekorozwoju i metodach ich rozwiązywania; upowszechnianie najnowszych metod ochrony środowiska oraz ekorozwoju; stymulowanie społecznych inicjatyw proekologicznych oraz na rzecz ekorozwoju i tworzenie warunków dla zwiększenia ich skuteczności; organizowanie, współfinansowanie i wspomaganie działań na rzecz ochrony środowiska oraz promocji i wdrażania idei ekorozwoju w województwie mazowieckim i poza jego granicami; ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów, w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami, wspierania procesów rekultywacji; propagowanie zdrowego trybu życia; działalność na rzecz rozwoju przedsiębiorczości na terenie województwa mazowieckiego; działalność na rzecz wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu; działalność w zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego; promocja i organizacji wolontariatu; działalność charytatywna; działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; działalność dotycząca wypoczynku dzieci i młodzieży; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. 18. ochrony zdrowia i pomocy społecznej; nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania; działalność naukowa; działalność naukowo-techniczna; działalność oświatowa.

Stowarzyszenie „Nasz Jasieniec” którego misją jest: aktywizowanie i integrowanie środowiska lokalnego; budowanie świadomości obywatelskiej; wspieranie rozwoju kulturalnego i oświatowego; działania mające na celu promowanie walorów turystycznych sołectw; rozbudowa bazy kulturalno- rekreacyjno- sportowej; działanie na rzecz upowszechniania aktywnego wypoczynku mieszkańców; inicjowanie i wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych; prowadzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi; wspieranie edukacji ekologicznej, aktywności proekologicznej mieszkańców oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego; prowadzenie działalności wychowawczej dzieci i młodzieży; promowanie zdrowego stylu życia oraz podejmowanie inicjatyw w zakresie kultury fizycznej i sportu; pomoc i wsparcie najbardziej potrzebującym mieszkańcom sołectw;

STOWARZYSZENIE AMAZONEK "ŻONKILE" W ZWOLENIU - którego misją jest:

roztaczanie opieki nad kobietami oczekującymi na zabieg operacyjny; poszukiwanie form i metod pełnej rehabilitacji fizycznej i psychicznej niepełnosprawnych kobiet;

Ponadto na terenie Gminy Zwoleń prężnie działają: stowarzyszenia Zwoleń Biega oraz Zwoleńska Grupa Rowerowa, preferujące zdrowy i aktywny tryb życia.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Celem głównym współpracy organizacji pozarządowych jest wdrażanie zasady partycypacji społecznej i rozwijanie partnerstwa pomiędzy samorządem miasta a tymi organizacjami, ukierunkowanego na rozpoznawanie i zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz wzmacnianie aktywności społecznej obywateli. Działania gminy Zwoleń oraz działania jakie podejmują organizacje pozarządowe powinny się uzupełniać, przyczyniać się do rozwoju społeczno – ekonomicznego gminy oraz lepszego zaspokajania potrzeb jej mieszkańców. Realizacja zadań zaplanowanych, przy współpracy i wsparciu finansowym oraz pozafinansowym gminy Zwoleń, pozwoli na pełne wykorzystanie potencjału tkwiącego w organizacjach i innych podmiotach pozarządowych działających na terenie gminy.

III.13 Kultura

Spośród instytucji kultury prężnie działających na obszarze gminy to:

- Dom Kultury w Zwoleniu,
- Centrum Regionalne w Zwoleniu,
- Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna w Zwoleniu.

Działalnością kulturową zajmuje się także Stowarzyszenie Oświatowe „Sycyna”. Misją stowarzyszenia jest integracja, samoorganizacja i aktywizacja lokalnych społeczności poprzez animację oświatową i kulturalną wyrównania szans społecznych i edukacyjnych młodzieży i dorosłych, kultywowanie legendy i upowszechnianie twórczości Jana Kochanowskiego, historii Sycyny, oraz współpracę międzyregionalną i międzynarodową. Ponadto w 2002 r. stowarzyszenie to uzyskało grant MIPS na realizację projektu utworzenia Gminnego Centrum Informacji w Gminie Zwoleń w ramach Programu Aktywizacji Zawodowej Absolwentów – Pierwsza Praca. Od 2005 roku stowarzyszenie to uzyskało grant na prowadzenie dalszej działalności GCI.

O wychowanie intelektualne i oświatowe dzieci i młodzieży dba Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna im. Jana Kochanowskiego w Zwoleniu. Została powołana na mocy dekretu o bibliotekach publicznych z 1946 r. Od początku istnienia placówka

kompletowała księgozbiór obejmujący wszystkie dziedziny wiedzy, który przeznaczony był dla szerokiego grona czytelników.

Obecna struktura organizacyjna biblioteki to:

- wypożyczalnia dla dorosłych,
- wypożyczalnia dla dzieci i młodzieży,
- czytelnia ogólna, która prowadzi także kilka kartotek zagadnieniowych w tym kartotekę wycinków prasowych czyli rejestruje bibliograficznie wszystkie artykuły z prasy lokalnej i ogólnopolskiej, które dotyczą Zwolenia.

Specyfiką biblioteki jest prowadzenie tzw. działu Cochanoviana gdzie zgromadzone są niemal wszystkie wydania dzieł poety oraz źródła i materiały o twórczości i biografii Jana Kochanowskiego.

Biblioteka pełni nadzór merytoryczny nad trzema filiami bibliotecznymi w Jasieńcu Soleckim, Strykowicach Górnych, Sycynie.

Od 1995 roku w budynku placówki znajduje się Centrum Ekologiczne Ziemi Zwoleńskiej.

Dom Kultury proponuje bogatą ofertę imprez edukacyjno-kulturalnych. Jest organizatorem, współorganizatorem i gospodarzem rocznie około 300: uroczystości, koncertów, imprez artystycznych, rozrywkowych i turystycznych, spotkań, seminariów, prezentacji o różnym charakterze, festiwali, spektakli teatralnych, projekcji filmowych w różnych technikach, wernisaży wystaw, konkursów i happeningów.

Największym wydarzeniem kulturalnym są „Imieniny Pana Jana”, które mają już swoją tradycję, organizowane od 1979 roku. Impreza ta poświęcona jest Janowi Kochanowskiemu mistrzowi poezji doby renesansu. Ponadto Dom Kultury jest organizatorem imprez, które posiadają już swoją tradycję: zwyczaje bożonarodzeniowe, zwyczaje wielkanocne, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Dzień Babci i Dziadziusia – przegląd zespołów artystycznych Domu Kultury, Narodziny Naszego Miasta, Eliminacje Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego, Ogólnopolski Konkurs Plastyczny p.n. „Świat Jana Kochanowskiego”, Mazowiecki Konkurs Literacki na fraszkę „O statuetkę Jana Kochanowskiego”, Zwoleńskie TEATRAŁKI, Wieczór poezji „Janowi Kochanowskiemu – my współcześni”, Spotkania Ludowych Kultur Europejskich na Ziemi Jana Kochanowskiego, Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny FOTO LATO, Przegląd Pieśni Pielgrzymkowej „Na pielgrzymim szlaku”, Biesiada Gawędziarzy, Poetów i Śpiewaków Ludowych, Słodkie Mikołajki, Powiatowy Przegląd Twórczości „Dzieci - Dzieciom”, Powiatowy Festiwal Piosenki Turystycznej i Ekologicznej, Przegląd Dorobku

Artystycznego Klubów Seniora Ziemi Radomskiej, Wieczory autorskie i literackie, plener fotograficzny „Ziemia Jana Kochanowskiego w fotografii”, plastyczny „Urokliwe miejsca” i rzeźbiarski „Jan Kochanowski w rzeźbie ludowej – inspiracje”. Festyny: „Dzień Dziecka”, wakacyjny festyn rodzinny. Wernisaże wystaw w galeriach: Galeria Fotografii i Plastyki, Mała Galeria i Galeria Plenerowa w ogrodach Domu Kultury.

Dom Kultury prowadzi także grupy i zespoły artystyczne dla dzieci, młodzieży i dorosłych, tj.:

- Grupa Folklorystyczno-Rytmiczna
- Zespół Taneczny „Janet”
- Dziecięcy Zespół Teatralny Smerfy
- Aerobic - gimnastyka i taniec dla każdej grupy wiekowej
- Zespół Folklorystyczny „Gotardowie”
- Chór Seniora
- Młodzieżowa Orkiestra Dęta Miasta Zwolenia
- Dziecięca Grupa Plastyczna
- Młodzieżowa Grupa Plastyczna
- Grupa Plastyczna ZUTW
- Zwoleńska Grupa Fotograficzna
- Klub szachowy Hetman,
- Klub Komputerowy
- Klub Kina Plenerowego
- Joga
- Talento
- Trio Wokalne Domu Kultury w Zwoleniu
- Zespół Tańca Towarzyskiego
- Zespół Taneczny ROCKSTEEP

Za działalność kulturową gminy odpowiedzialne jest również Muzeum Regionalne, którego ekspozycje prezentowane są w Centrum Regionalnym przy Nekropolii Jana Kochanowskiego w Zwoleniu. Muzeum gromadzi dobra kultury regionalnej sztuki, historii, numizmatyki, wytworów sztuki profesjonalnej i ludowej, wykopalisk archeologicznych, opracowań naukowych i popularno-naukowych dotyczących Zwolenia i okolic. Głównym

trzonem wystawienniczym są wystawy związane z najwybitniejszym poetą renesansowym – Janem Kochanowskim. W zbiorach muzeum można znaleźć cenne zabytki archeologiczne, które zostały odnalezione podczas prac badawczych w Zwoleniu w rejonie ul. Podłęcznej. Są to szczątki kostne zwierząt prehistorycznych z okresu środkowego paleolitu oraz narzędzia krzemienne takie jak zgrzebła, pięśniaki, które są dowodem działalności człowieka zwanego neandertalczykiem.

Centrum Regionalne przy Nekropolii Jana Kochanowskiego w Zwoleniu jest placówką muzealną działającą przy parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Zwoleniu. Zostało utworzone w 2012 roku na bazie wybudowanej w 1992 roku starej plebanii. Prace przy jego tworzeniu były współfinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego.

W ramach Centrum zwiedzającym udostępniany jest również sam kościół wraz z kryptą Jana Kochanowskiego. Centrum jest obiektem całorocznym, czynnym codziennie. Zwiedzanie kościoła odbywa się codziennie, poza nabożeństwami.

Miasto i Gmina Zwoleń jest obszarem bogatym kulturowo i turystycznie. Można tu odszukać wiele obiektów posiadających dużą wartość kulturową i historyczną. Obiekty dziedzictwa kulturowego oddziałują na tożsamość kulturową społeczności lokalnej omawianego obszaru.

Sycyna kojarzona jest z miejscem narodzin najwybitniejszego poety polskiego renesansu – Jana Kochanowskiego. Zachowały się tu jedynie szczątkowe pamiątki z czasów Kochanowskich. Znajdują się tu fundamenty domniemanego dworu Kochanowskich, które posłużyły do jego rekonstrukcji.

W 1980 r. przy trasie Zwoleń – Lipsko odsłonięto (popiersie na postumencie) pomnik Jana Kochanowskiego. Jedynym zachowanym w Sycynie zabytkiem z XVII w. jest obelisk. Na cokole obeliska wznosi się kolumna zwieńczona czteroboczną kapliczką, która pokryta jest półkolistą kopułą o ornamentach cekinowym.

Kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Św. w Zwoleniu jest najstarszym i jedynym zabytkiem Zwolenia, pochodzącym z XVI w. Pierwotnie był drewniany, a w poł. XVI w. spalony. Obecnie murowany. Znajduje się w nim „Kaplica Kochanowskich”.

W tymże kościele znajduje się również Kaplica Owadowskich. Na południowej ścianie znajduje się polichromia, przedstawiająca akt nadania Zwoleniowi praw miejskich z centralną postacią króla Władysława Jagiełły. Wokół świątyni umieszczony jest cmentarz przykościelny z licznymi nagrobkami (XVII – XVIII w.).

W centrum miasta Zwolenia znajduje się Rynek w centrum którego się pomnik Jana Kochanowskiego. Ponadto w centrum miasta znajduje się pomnik poświęcony ofiarom niemieckiej okupacji. Przy ulicy Kościelnej znajduje się pomnik Jana Kochanowskiego trzymającego w ramionach córkę Urszulkę.

Inne zabytki i obiekty kulturowo – przyrodnicze na terenie gminy Zwoleń to:

- pomnik nieznanego żołnierza,
- pomnik ściana straceń,
- mogiła zbiorowa z 1946 r. (tablica imienna wojska różnych narodowości),
- mogiła zbiorowa w Podborku (1943r.) - poświęcona ofiarom lewicowej partyzantki oraz ich rodzinom bestialsko zamordowanym w Podborku i okolicznych wsiach,
- kwatera z 1945 r. żołnierzy WP poległych w walce,
- pomnik z 1945 r. poświęcony „Pamięci Ofiar Stalinizmu Synowie Ziemi Zwoleńskiej”,
- obelisk z XVIIw. w Sycynie ,
- cmentarz rzymsko-katolicki – kwatery żołnierzy poległych w I wojnie światowej różnych narodowości,
- cmentarz żydowski w Zwoleniu,
- kompleks dworkowo – parkowy w Jasieńcu Soleckim,
- kapliczka przy ul. Wojska Polskiego w Zwoleniu.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Zwoleń ma relatywnie wysoki potencjał w zakresie kultury. Należy mieć na względzie rozwijanie obecnej bazy kulturalnej, poprzez na przykład rozszerzenie kalendarza wydarzeń kulturalnych.

III.14 Charakterystyka systemu pomocy społecznej

Ważną rolę w życiu społecznym odgrywa pomoc społeczna, która na terenie miasta jest elementem polityki społecznej. Ma ona na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb oraz umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Realizując zadania pomocy społecznej MOPS ściśle współpracuje na zasadzie partnerstw ze społecznymi i pozarządowymi organizacjami, z kościołem Katolickim, innymi związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Teren Gminy Zwoleń podzielony jest na rejony. Każdy rejon obsługiwany jest przez 1 pracownika socjalnego.

Tabela 21: Podział terenu Gminy Zwoleń na rejony pracy socjalnej

REJON I			
Miasto Zwoleń (ulice):		Wieś:	
Al. Pokoju Cmentarna Długa Kilińskiego Konopnickiej Niecała	Partyzantów Podłęczna Puławska Traugutta Wiślana Wolska	Zielonka Nowa Zielonka Stara Wólka Szeleżna Bożenczyzna Barycz Nowa Barycz Stara	Barycz Kolonia Podzagajnik
REJON II			
Miasto Zwoleń (ulice):		Wieś:	
Al. Jana Pawła II Chopina dr. Perzyny Kościelna Krótka Lubelska Kopciucha	Parkowa Plac Kochanowskiego Różana Słowackiego Staropuławska Boczna	Atalin Celestynów Cyganówka Ługi Mieczysławów Szczęście	Michalin Helenów Strykowice Błotne Strykowice Podleśne Filipinów Mostki

REJON III			
Miasto Zwoleń (ulice):		Wieś:	
Kopernika 11- Listopada Batalionów Chłopskich Gen. Sikorskiego	Pionkowska Żeromskiego Szkolna Bulwar Targowy	Paciorkowa Woła Stara Paciorkowa Woła Nowa Strykowice Górne Józefów Helenówka	
REJON IV			
Miasto Zwoleń (ulice):		Wieś:	
Bogusza Moniuszki Wyszyńskiego Packa Targowa Torfowa	Wężyka Reja Armii Krajowej Leśna Mała Miła	Jedlanka Karczówka Niwki Linów Koszary Męciszów	
REJON V			
Miasto Zwoleń (ulice):		Wieś:	
Sienkiewicza Kościuszki Św. Anny Skłodowskiej Mjr Hubala		Sycyna Południowa Sycyna Północna Sycyna Kolonia Sydół	
REJON VI			
Miasto Zwoleń (ulice):		Wieś:	
Wojska Polskiego 3 Maja Krakowska Wł. Jagiełły Św. Jana		Ostrowy Sosnowica Melanów Kopaniny	Pałki Miodne Gajówka Miodne Leśniczówka Motorzyny Leśniczówka
REJON VII			
Miasto Zwoleń (ulice):		Wieś:	
Mickiewicza Ludowa Cielątki Gen. Andersa 550 - Lecia Graniczna	Kochanowskiego Dobra Gotardowa Czachowskiego Prosta Wesoła	Zastocze Jasieniec Solecki Jasieniec Kolonia Karolin	Wacławów Drozdów Osiny

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje wszystkie zadania z zakresu pomocy społecznej (zadania gminy – własne i zlecone), a także zadania z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Pomoc społeczna funkcjonuje na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Formy pomocy, z której mogą skorzystać osoby w trudnej sytuacji życiowej:

- Zasiłki stałe,
- Zasiłki okresowe,

- Zasiłki celowe, celowe specjalne,
- Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- Dożywianie dzieci w szkołach (kryterium dochodowe 150%),
- Praca socjalna,
- Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze.

MOPS w Zwoleniu wspiera osoby będące w trudnej sytuacji finansowej w oparciu o ustawę z dnia 29 grudnia 2005 r. o ustanowieniu programu wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania". Osobom może być przyznana pomoc w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych, jeśli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kryterium dochodowego. W ramach Programu są realizowane działania dotyczące w szczególności:

- zapewnienie pomocy w zakresie dożywiania:
 - dzieciom do 7 roku życia,
 - uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej,
 - osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, w szczególności osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym.

W okresie zimy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwoleniu zapewnia bezpłatne gorące posiłki dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji życiowej, bezdomnych i samotnych w Jadłodajni przy ul. Bogusza 29 w Zwoleniu.

Ponadto w 2016r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwoleniu przystąpił do Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020, w ramach którego wydawana jest żywność dla osób, rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Poza zadaniami z zakresu pomocy społecznej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje także inne, poza pomocowe zadania zlecone. Są to:

- świadczenia rodzinne,
- świadczenia wychowawcze,
- świadczenia z funduszu alimentacyjnego,
- świadczenia rodzicielskie,
- świadczenia wynikające z ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

Dane dotyczące realizacji wypłat świadczeń rodzinnych w latach 2013-2015 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22: Realizacji wypłat świadczeń rodzinnych w latach 2013-2016

Lata	2013	2014	2015	2016
Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków				
Liczba rodzin	785	737	604	878
Kwota świadczeń	2 267 512	2 099 514	2 053 111	2398410
w tym jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia się dziecka				
Liczba świadczeń	57	67	71	85
Kwota świadczeń	57 000	67 000	71 000	85000
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka				
Liczba świadczeń	103	121	126	143
Kwota świadczeń	103 000	121 000	126 000	143000

Źródło: Opracowanie własne wg danych MOPS

Ponadto MOPS w Zwoleniu zajmując się realizacją ustawy o świadczeniach rodzinnych przyjmuje wnioski o świadczenie rodzicielskie przysługujące osobom nie posiadającym innego tytułu do wypłaty zasiłku macierzyńskiego. W okresie od wejścia nowelizacji ustawy, tj. 01.01.2016, do końca grudnia 2016 r., MOPS w Zwoleniu wypłacił w/w świadczenie 76 osobom.

Od stycznia 2017 r. MOPS w Zwoleniu realizuje także zadania z zakresu ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” z dnia 4 listopada 2016r. Zgodnie z tą ustawą rodzinom, w których urodzi się dziecko, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie, albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstało w okresie prenatalnym lub w czasie porodu, przysługuje jednorazowe świadczenie w wysokości 4 tys. zł. Od momentu wejścia w życie ustawy do MOPS w Zwoleniu wpłynął 1 wniosek o ustalenie prawa do w/w świadczenia.

W celu częściowego pokrycia wydatków związanych z wychowywaniem dziecka realizowana jest ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci z 11 lutego 2016r. Wysokość świadczenia wychowawczego wynosi 500 zł na dziecko w rodzinie do dnia ukończenia przez nie 18 r. ż.

Tabela 23: Wydatki na świadczenie wychowawcze za okres IV - XII 2016

Miesiąc	Liczba świadczeń wypłaconych w miesiącu świadczeń	Liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze	Wydatki poniesione w miesiącu w zł
kwiecień	577	343	288 450
maj	1 828	744	911 307
czerwiec	2 343	997	1 167 891
lipiec	2 103	1 086	1 044 354

sierpień	1 756	1 087	876 807
wrzesień	1 752	1 096	872 597
październik	1 726	1 095	861 387
listopad	1 763	1 097	877 780
grudzień	1 736	1 104	865 558
		Razem	7 477 681

Źródło: Opracowanie własne wg danych MOPS

Średnio w miesiącu wypłacone są 1 732 świadczenia wychowawcze dla ok. 1 090 rodzin zamieszkujących na terenie gminy Zwoleń.

Wiele rodzin, z terenu naszej gminy, znajduje się w trudnej sytuacji życiowej. Z myślą o nich stworzono nowy zawód – asystenta rodziny. Działając na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, MOPS w Zwoleniu zatrudnia jednego asystenta rodziny, który wspiera swoich podopiecznych w pokonywaniu trudności życiowych, zwłaszcza, jeśli dotyczą one opieki i wychowania dzieci. Na chwilę obecną asystenturą objętych jest 7 rodzin.

Powyższe działania z zakresu realizacji polityki prorodzinnej wpływają na stworzenie odpowiednich warunków życia dla rodziny; jej powstania, prawidłowego funkcjonowania i spełniania przez nią wszystkich ważnych społecznie ról.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej stara się łagodzić sytuację osób i rodzin poprzez wdrażanie materialnych oraz pozamaterialnych form pomocy, w tym pracy socjalnej wobec indywidualnych osób i rodzin, aktywizowania społeczności lokalnej oraz poprzez realizację projektów dofinansowywanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Głównym celem jest pomoc oraz zapobieganie marginalizacji osób i rodzin, poprzez ich społeczne aktywizowanie, psychiczne wzmocnienie i mobilizowanie do podejmowania starań w celu poprawy swojej sytuacji. Należy jednak zaznaczyć, że same tego rodzaju działania, mimo że są niezwykle ważne i potrzebne, nie rozwiążą wszystkich istniejących problemów. Osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej należy w pierwszej kolejności udzielić odpowiedniego wsparcia finansowego na zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych i zapewnienie godnych warunków życia. Ograniczenia w tym zakresie powodują, że uaktywnianie tych środowisk jest bardzo trudne, a czasem wręcz niemożliwe. Obniżanie środków na pomoc społeczną

może zatem prowadzić do marginalizacji części mieszkańców gminy, powodując w efekcie ich społeczne wykluczenie.

III.15 Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest częścią systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, stanowiącego zbiór organów władzy i administracji publicznej, metod oraz sposobów działania związanych z ochroną życia i zdrowia obywateli, majątku narodowego przed różnego rodzaju zagrożeniami.

W samym mieście siedzibę swoją ma Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, oraz Ochotnicza Straż Pożarna. Natomiast w gminie lokalizację ma osiem jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych w miejscowościach: Barycz, Jasieniec Solecki, Jedlanka, Mieczysławów, Strykowice Błotne, Strykowice Górne, Sycyna i Zielonka Nowa. Posiadają one bogatą tradycję.

Rozwój cywilizacji spowodował wzrost zagrożeń oraz konieczność przystosowania sił ratowniczych w niezbędne umiejętności i środki nieodzowne do ratowania życia, zdrowia, mienia i środowiska, oraz ograniczenia likwidacji lub usuwania potencjalnych skutków zagrożeń. W tym celu w kraju do szczybla powiatu zorganizowany został krajowy system ratowniczo-gaśniczy, który ma za zadanie: walkę z pożarami lub innymi klęskami żywiołowymi, ratownictwo techniczne, ratownictwo chemiczne, ratownictwo ekologiczne, ratownictwo medyczne.

Do systemu oprócz Państwowej Straży Pożarnej zostały włączone najlepsze jednostki ochotnicze. Należą do nich: Ochotnicza Straż Pożarna w Jasieńcu Soleckim i w Zielonce Nowej. Na tych jednostkach spoczywają największe obciążenia działaniami ratowniczymi i są one systematycznie doposażane przez samorząd oraz budżet powiatu w nowoczesne urządzenia techniczne. Wybudowana nowa siedziba Państwowej Straży Pożarnej, daje doskonałe warunki do sprawnego funkcjonowania tej jednostki.

Na terenie Gminy sprawami bezpieczeństwa publicznego zajmuje się Powiatowa Komenda Policji w Zwoleniu, posiadająca 69 etatów policyjnych oraz 14 etatów pracowników cywilnych, z czego zatrudnionych jest 68 policjantów i 13 pracowników cywilnych.

W 2016r. Komenda Powiatowa Policji w Zwoleniu przeprowadziła 83 postępowania o charakterze kryminalnym, które zaistniały na terenie gminy Zwoleń. Najczęstszymi kategoriami prowadzonych postępowań to niewywiązywanie się

z obowiązku alimentacji, znęcanie się psychiczne i fizyczne nad rodziną, kradzież cudzej rzeczy, kradzież z włamaniem, kierowanie pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości.

W 2016r. na terenie gminy Zwolen doszło do 18 wypadków, w których było 3 ofiary śmiertelne oraz 23 rannych. Odnotowano również 97 kolizji drogowych. Najczęstszymi przyczynami zaistniałych zdarzeń było przekroczenie dozwolonej prędkości, nieprawidłowo wykonane manewry, nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu. Ponadto KPP w Zwoleniu prowadziła działania w zakresie poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, realizując takie programy jak: Alkohol i Narkotyki, Truck&Bus, Pasy, Niechronieni Uczestnicy Ruchu, Bezpieczny Weekend, Bezpieczne Wakacje, Bezpieczne Ferie, Bezpieczna Droga do Szkoły, Bezpieczne Przejście, Stop Trzeźwość, Bezpieczny po Zmroku.

Funkcjonariusze KPP w Zwoleniu w związku z przeprowadzonymi interwencjami domowymi na terenie gminy Zwolen, ujawniając przemoc założyli 37 Niebieskich Kart.

Tabela 24: Liczba założonych przez Policję "Niebieskich Kart" w latach 2014-2016

Liczba założonych przez Policję "Niebieskich Kart"	2014	2015	2016
	35	30	37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Zwoleniu

W 2016r. Komenda Powiatowa Policji przeprowadziła szereg inicjatyw profilaktycznych mających na celu poprawę poczucia bezpieczeństwa, między innymi takie jak:

- „Bezpieczne Ferie 2016” - działania prewencyjne podejmowane na rzecz poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży podczas wypoczynku w okresie zimowym.
- Realizacja programu „B&N czyli B jak Bezpieczny, N jak Niechroniony”.
- Realizacji akcji pn. „Bezpieczna droga do szkoły”, „Szkolny Tydzień BRD”, akcja pn. „Jabłko czy cytryna”, pogadanki i konkursy wiedzy z zakresu bezpieczeństwa w ruchu drogowym, kolejna edycja kampanii „Zabłyśnij na drodze”.
- „Bezpieczne Wakacje 2016”.

Z młodzieżą szkolną prowadzono pogadanki na temat uzależnień, negatywnego wpływu narkotyków, alkoholu i wyrobów tytoniowych na organizm człowieka. Policjanci brali udział w festynie z okazji „Dnia Dziecka” organizowanym przez Dom Kultury w Zwoleniu. Prowadzono w szkołach działania profilaktyczne dotyczące bezpieczeństwa w Internecie.

KPP w Zwoleniu w 2016 roku realizowała zadania wynikające z Programu Spraw

Wewnętrznych Przeciwdziałania Narkomanii i Zwalczania Przeszypczosci Narkotykowej. W ramach kampanii „Dopalacze kradna zycie” prowadzono spotkania z mlodziem, rodzicami oraz prowadzono rady pedagogiczne dla nauczycieli.

Ponadto wspolnie z Poradnia Pedagogiczna w Zwoleniu oraz Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Zwoleniu w ramach kampanii „Dopalacze kradna zycie” prowadzono spotkania z rodzicami.

Zespól ds. Nieletnich i Patologii włączyl się w przedsiwzięcie organizowane przez Dom Kultury w Zwoleniu pn. „Teatrałki Zwoleniskie”, majace na celu prezentacje zespólów teatralnych dzialajacych w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjalnych, inspirowanie dzieci i mlodziemy do aktywnego spędzania czasu wolnego, edukacje przez teatr.

Realizacja kampanii spolecznej „Bezpieczny Senior” w celu poprawy bezpieczenstwa osob starszych, zmniejszenie liczby przestępstw popełnionych na osobach starszych, zwiekszenie poziomu swiadomosci na temat zagrozen, ochrona interesow konsumentow – seniorow. Biezące spotkania i rozmowy prowadzone przez dzielnicowych z osobami starszymi.

Prowadzono dzialania prewencyjne pod katem ujawniania przypadkow sprzedazy i podawania alkoholu osobom małoletnim przez sprzedawcow i wlasciela punktow handlowych, ujawniania przypadkow spozywania alkoholu przez osoby małoletnie - egzekwowanie przepisow Ustawy o wychowaniu w trzezwosci i przeciwdzialaniu alkoholizmowi.

Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Zwoleniu realizuje zadania z zakresu ochrony zdrowia zwierzat oraz bezpieczenstwa produktow pochodzenia zwierzecego, w celu zapewnienia ochrony zdrowia publicznego. Zapobiega i zwalcza zagrozenia dla zdrowia i zycia ludnosci powstale w skutek rozprzestrzeniania sie chorob zakaźnych zwierzat. PIW w Zwoleniu posiada opracowany plan zwalczania chorob zakaźnych wsród zwierzat oraz niezbedny sprzet i srodki do podejmowania dzialan, np. diagnostycznych, dezynfekcyjnych itp.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Poprawa bezpieczenstwa mieszkancow gminy Zwolen i wzrost poczucia bezpieczenstwa jest kolejnym elementem skladajacym sie na warunki zycia. Celem wladz powinno byc dazenie do sytuacji, w ktorej jej mieszkancy beda sie czuli bezpieczni we

własnym domu. Poczucie zagrożenia wprowadza bowiem niepokój, który nie sprzyja rozwojowi, a wręcz go ogranicza. Miasta oraz gminy, w którym ich mieszkańcy czują się bezpiecznie, co potwierdzają statystyki policyjne, są postrzegane jako bardziej atrakcyjne, zarówno osiedleńczo jak również inwestycyjnie.

III.16 Infrastruktura, transport i komunikacja

Powiązania komunikacyjne i infrastruktura techniczna są niezwykle ważne dla prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gminy, gdyż wpływają na wszystkie obszary działalności gminy.

Dostępność komunikacyjna jest elementem kluczowym dla rozwoju lokalnego gminy Zwoleń. Układ komunikacyjny, o który opiera się gmina, zapewnia bardzo dobre relacje z otoczeniem zarówno zewnętrznym jak i wewnątrz obszaru gminy. Do tego układu należą drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne, które bezpośrednio bądź pośrednio wiążą miasto Zwoleń z miejscowościami z obszaru gminy, z pozostałymi gminami powiatu zwoleńskiego oraz z sąsiednimi ośrodkami powiatowymi i innymi województwami.

Przez gminę Zwoleń przebiega droga krajowa nr 12 (połączenie wschód – zachód łącząc Lublin z Łodzią) oraz odcinek drogi nr 79 (połączenie północ – południe łącząc Warszawę z Tarnobrzegiem). Połączenia te są jednak dużym utrudnieniem komunikacyjnym ze względu na intensywny ruch pojazdów ciężarowych w kierunku wschód – zachód, ponieważ drogi te krzyżują się w środku miasta.

Oprócz wyżej wymienionych dróg krajowych gmina Zwoleń połączona jest z drogą wojewódzką nr 787 z Pionkami. Ponadto istniejący układ dróg powiatowych łączy Zwoleń z miejscowościami: Czarnolas, Filipinów, Tczów, Kazanów i Przyłęk.

Łącznie na inwestycje Gmina Zwoleń w 2016 r. wydała kwotę 7,3 mln. zł. dzięki czemu powstało:

- 11 km dróg asfaltowych wiejskich oraz przebudowano 1,5 km ulic miejskich – inwestycje te pochłonęły 4,5 mln zł, w tym dofinansowanie zewnętrzne stanowiło 1,825 ml zł,
- 1697 m² powierzchni parkingowych,
- 3,35 km chodników.

Gmina Zwoleń planuje dalsze inwestycje, które będą miały wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców.

Projekty i dokumentacje wykonane przez Gminę Zwoleń niezbędne do rozpoczęcia przyszłych inwestycji

- projekt rozbudowy i przebudowy Kina „Świt”, pozwolenie na budowę,
- projekt zaadaptowania zabytkowego budynku dydaktycznego po Zespole Szkół Rolniczo – Technicznych na Muzeum Regionalne ,
- projekt zagospodarowania nad zalewem.

Tabela 25: Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej na terenie Gminy Zwoleń

Rodzaj instalacji	Ogółem w %		W tym miasto		W tym wieś	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Wodociąg	64,7	65	83,7	83,4	43,6	45,2
Kanalizacja	41,8	41	79,2	78,7	0,3	0,3
Gaz	12,9	12,7	23,6	23,6	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Zwoleń zapewnia dostęp do sieci wodociągowej dla 64,7 % swoich mieszkańców. Jest to wartość niższa niż średnia dla gmin miejsko – wiejskich w kraju (90,4 %). Według danych GUS w Gminie Zwoleń 41,8% mieszkańców miało dostęp do sieci kanalizacyjnej i była to wartość niższa od danych dla gmin miejsko – wiejskich w kraju(60,2%). Podobnie sytuacja przedstawia się w odniesieniu do sieci gazowej. Według danych GUS w Gminie Zwoleń 12,9% mieszkańców miało dostęp do sieci gazowej i była to wartość niższa od danych dla gmin miejsko – wiejskich w kraju(41,1%).

Dostępność mieszkańców do infrastruktury telekomunikacyjnej w Gminie Zwoleń w ostatnich latach systematycznie się poprawia. Dzieje się tak za sprawą coraz szerszego dostępu do usług telefonii komórkowej oraz rozwoju lokalnych operatorów telekomunikacyjnych świadczących m.in. usługi dostępu do sieci Internet dla mieszkańców. Praktycznie cały obszar gminy objęty jest zasięgiem wszystkich funkcjonujących w kraju operatorów sieci komórkowej.

III.17 Ochrona środowiska

Powietrze atmosferyczne

Powietrze atmosferyczne należy do najważniejszych chronionych komponentów środowiska przyrodniczego. Obowiązujące regulacje prawne odnoszą się przede wszystkim do jego jakości oraz kontroli emisji w postaci pozwoleń na emisję gazów

i pyłów. Ze względu na porozumienia międzynarodowe, ochrona powietrza atmosferycznego obejmuje również warstwę ozonową i klimat. Postępująca urbanizacja przyczynia się do wzrostu liczby źródeł emisji zanieczyszczeń.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie przeprowadza cykliczny monitoring stanu zanieczyszczenia powietrza i dokonuje klasyfikacji poszczególnych obszarów województwa pod względem poziomu zanieczyszczeń. Wg dokumentacji obszarów przekroczeń dopuszczalnych, docelowych i celu długoterminowego wyznaczonych na potrzeby Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim za 2014 r., na terenie Gminy Zwoleń odnotowano przekroczenia następujących substancji w powietrzu atmosferycznym: pył PM10 (24 h), benzo(a)piren (rok) oraz ozon (długoterm.). Zgodnie z takim stanem, w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zwoleń wyznaczono cel strategiczny: „Poprawa jakości powietrza na terenie Gminy Zwoleń”.

Gmina Zwoleń w 2014 r. osiągnęła wysoki poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania i poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła. Zdecydowana większość odpadów komunalnych jest poddawana innym niż składowanie procesom przetwarzania. Jedynie niewielki odsetek odpadów zostaje poddany składowaniu. Priorytetowym zadaniem dla gminy Zwoleń na lata następne jest dalsze uświadamianie jej mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w celu ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów komunalnych oraz racjonalnego sortowania odpadów komunalnych w celu osiągnięcia określonych przez Unię Europejską poziomów odzysku i recyklingu odpadów.

W 2014 r. uprawnionych do świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości było 10 podmiotów wpisanych do prowadzonego przez Burmistrza Zwolenia Rejestru Działalności Regulowanej.

Wykaz podmiotów świadczących usługi odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości na terenie Zwolenia:

1. Tonsmeier Wschód Sp zo.o., ul. Wrocławska 3 26-600 Radom,
2. Zakład Usług Komunalnych Sp .z o.o., ul. Bogusza 19, 26-700 Zwoleń,
3. SITA Wschód Sp z o.o., ul. Ciepłownicza 69, 20-479 Lublin,
4. REMONDIS Sp. z o.o., ul. Gulińskiego 13A, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski,
5. Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych ATK Recykling, ul. Chorzowska 3, 26-600

Radom,

6. P.P.U.H. „RADKOM” Sp. z o.o., ul. Wincentego Witosa 76, 26-600 Radom,
7. Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych EKO ESTETYKA s.c., ul. Starokrakowska 137, 26-600 Radom,
8. P.P.U.H. INTERBUD Sp z o.o., ul. Limanowskiego 154, 26-600 Radom,
9. Veolia Usługi dla Środowiska S.A., ul. Majowa 87/89, 97-200 Tomaszów Mazowiecki,
10. EKOLA Sp. z o.o., ul. Wjazdowa 4 lok. 115, 26-600 Radom.

Mieszkańcy Gminy Zwoleń wytwarzają relatywnie mało odpadów zmieszanych na 1 mieszkańca - na koniec 2015 r. było to 125,4 kg.

Lasy Państwowe na terenie Gminy Zwoleń znajdują się w zarządzie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu. Nadzór nad gospodarką leśną Gminy Zwoleń sprawuje Nadleśnictwo Zwoleń. Powierzchnia lasów w Gminie Zwoleń stanowiła w 2015r. 4 262,81 ha (25,8% powierzchni Gminy).

Głównymi zagrożeniami zasobów leśnych są:

- czynniki naturalne,
- obniżenie poziomu wód gruntowych,
- deficyt opadów atmosferycznych,
- wiatr i śnieg powodujące osłabienie drzew,
- ataki szkodników, choroby drzew, susze powodujące zagrożenie pożarami,
- nierównomierna struktura lasów,
- występowanie wielu małych kompleksów leśnych będących w rękach prywatnych,
- dominacja lasów o strukturze jednopiętrowej,
- przeznaczanie terenów cennych przyrodniczo pod zabudowę,
- wzmożona penetracja lasów przez ludność, wandalizm,
- zanieczyszczenie terenów leśnych (dzikie wysypiska śmieci, wydobycie piasku).

W miejscach, gdzie lasy uległy przekształceniu prowadzone są prace mające na celu odtworzenie drzewostanów zbliżonych do naturalnych oraz odbudowy zaburzonej retencji wodnej. Prowadzona przebudowa drzewostanów ma na celu zwiększenie udziału jodły i buka.

Na terenie Gminy Zwoleń występuje wiele obszarowych form ochrony przyrody. Są to m.in. rezerваты, parki krajobrazowe, a także obszary Natura 2000.

REZERWATY:

- Ługi Helenowskie – jest to rezerwat torfowiskowy utworzony w 1985 roku. Zajmuje 0,92 km² powierzchni Gminy. Celem powstania rezerwatu było zachowanie torfowisk i bagien na wododziałach rzek Zwolenki i Zagożdżonki oraz bagiennych zbiorowisk leśnych;
- Miodne – Jest to rezerwat leśny utworzony w roku 1985, o powierzchni na terenie Gminy Zwoleń 0,21 km² . Celem jego powstania była ochrona fragmentu lasu mieszanego z udziałem buka na północnej granicy zasięgu.
- Kozienicki Park Krajobrazowy – utworzony został dla zachowania lokalnego krajobrazu przyrodniczo-geograficznego i znacznych obszarów naturalnych lasów Puszczy Kozienickiej. Jest to teren z bogatą roślinnością zielną i urozmaiconym ukształtowaniem terenu. Na terenie Gminy Zwoleń obszar ten zajmuje 260,78 km² powierzchni.
- Dolina Rzeki Zwolenki – jest Obszarem Chronionego Krajobrazu "Dolina rzeki Zwolenki". W dolinie tej ukształtował się niepowtarzalny układ środowisk. Siedliska wodne stanowią wolno płynąca rzeka, zakola i torfianki. Dominują tu podmokłe łąki oraz torfowiska przejściowe. Łagodne zbocza doliny porastają suche Sosiny. Jest to miejsce występowania żółwia błotnego. Powierzchnia na terenie Gminy Zwoleń wynosi 59,02 km² .
- Sycyna– jest zespołem przyrodniczo - krajobrazowym "Sycyna" utworzony na terenie sołectwa Sycyna. Największym walorem tego miejsca jest zachowany historyczny układ parku krajobrazowego oraz jego związek z postacią Jana Kochanowskiego. Znajduj się również tutaj przylegający staw – Przerwaniec. Ochroną objęta jest pozostałość założenia parkowo – dworskiego oraz fragment rzeki Sycynki. Powierzchnia tego terenu wynosi 0,21 km².

NATURA 2000- OBSZARY PTASIE

- Ostoja Kozienicka – obszar obejmuje znaczną część jednego z większych kompleksów leśnych w środkowej Polsce – Puszczy Kozienickiej. Na terenie tego obszaru odnotowano występowanie co najmniej 29 ptaków gatunku ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 7 gatunków z Polski Czerwonej Księgi. Wykazano również ponad 200 gatunków ptaków, z których 147 jest ptakami lęgowymi.

Powierzchnia Ostoi Kozienickiej na terenie Gminy Zwoleń wynosi 683,91 km².

NATURA 2000-OBSZARY SIEDLISKOWE

- Dolina Zwoleńki – jedno z najbogatszych i najcenniejszych miejsc dla flory i fauny charakterystycznej dla terenów podmokłych w regionie. Występuje tu 10 gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Obszar ten jest ostoją żółwia błotnego. Powierzchnia na terenie Gminy Zwoleń wynosi 23,79 km².
- Puszcza Kozienicka - jest to obszar Równiny Kozienickiej, Doliny Środkowej Wisły i Równiny Radomskiej. Lasy zajmują połowę powierzchni ostoi, zachowało się tutaj wiele drzewostanów o charakterze zbliżonym do naturalnego. Dominują siedliska borowe, w dolinach zachowały się łągi. Miejsca bardziej żyzne i podmokłe porastają lasy mieszane, olsy, łągi oraz grądy. Występują tutaj również drzewostany sosnowe z udziałem jodły. Na terenie Gminy Zwoleń powierzchnia tego terenu wynosi 282,30 km².

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Podsumowując teren Gminy Zwoleń należy zaliczyć do obszarów z korzystnymi warunkami środowiskowymi, dzięki stosunkowo niewielkiej emisji gazów. Jednakże należy zwrócić uwagę na kontynuowanie edukacji ekologicznej, która będzie sprzyjała podniesieniu poziomu świadomości społecznej i przyczyni się do poprawy stanu środowiska oraz eliminacji negatywnych zachowań.

IV. Diagnoza sytuacji społecznej wraz z wnioskami końcowymi

Materiałem wyjściowym do prac nad aktualizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zwoleń na lata 2017-2021, była analiza sprawozdawczości Miejskiego Ośrodka Pomoc Społecznej w Zwoleniu, ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2013-2015, dane z UM w Zwoleniu, KPP, PUP, GUS i Banku Danych Lokalnych.

Dostrzegane problemy społeczne wymagają podejmowania wszechstronnych działań w celu przeciwdziałania sytuacjom krytycznym w życiu jednostek i zbiorowości, poprawy ich warunków bytowych oraz wyrównywania różnic socjalnych w wielu obszarach aktywności społecznej.

Wybrane problemy społeczne poddane analizie / ocenie:

- Bezrobocie,
- Niepełnosprawność,
- Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Gmina Zwoleń w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2021 powinna podjąć działania o charakterze aktywnej integracji przede wszystkim w zakresie rozwiązywania problemów społecznych dotyczących kwestii bezrobocia, które często bywa przyczyną ubóstwa, kwestii osób niepełnosprawnych oraz bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych.

W ramach projektu „Kalkulator Kosztów Zaniechania - wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco-wpierających” wprowadzono nowatorski sposób problemów społecznych oparty na trzech stopniach nasilenia danego problemu. Jest on związany z potrzebą zmiany prowadzenia polityki społecznej. Zaproponowany trójpodział jest wstępem do zmiany postrzegania problemów społecznych oraz przejścia z działań interwencyjnych na rzecz działań aktywizujących przypisanych konkretnym grupom potrzebujących, w zależności od poziomu dotyczącego ich problemu. Jest on także elementem opracowywanego innowacyjnego modelu.

IV.1 Bezrobocie

Dla celów projektu przyjęta została definicja kwestii bezrobocia opierająca się na kryterium braku pracy w momencie stania się klientem MOPS, choć niekoniecznie pozostawania w rejestrach Powiatowych Urzędów Pracy przez cały okres korzystania z usług i świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia. W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy - osoba bezrobotna to osoba niezatrudniona i nie wykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie, nieucząca się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) Powiatowym Urzędzie Pracy.

Stopa bezrobocia w powiecie zwoleńskim, wg danych PUP w Zwoleniu (stan na grudzień 2016r.) wynosiła 14,9%, w województwie mazowieckim 7,1%, ogółem w Polsce 8,2%.

Tabela 26. Stan bezrobocia w gminie Zwoleń na koniec grudnia w latach 2010-2016

Gmina	2010				2016			
	Liczba bezrobotnych		Bezrobotni z prawem do zasiłku		Liczba bezrobotnych		Bezrobotni z prawem do zasiłku	
	Ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	Ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Gmina Zwoleń (bez miasta)	645	309	53	20	443	206	65	26
Miasto Zwoleń	728	324	78	22	492	247	93	49
Ogółem	1373	633	131	42	935	453	158	75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Zwoleniu

Pozycja osób bezrobotnych na rynku pracy silnie wpływa na sytuację finansową gospodarstw domowych. W grupie osób, które nie pracowały, można było zidentyfikować największy odsetek doświadczających biedy. Sytuacja danej osoby na rynku pracy jest uzależniona od poziomu wykształcenia, płci i wieku. Bardzo wyraźnie widać, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia maleje zagrożenie ubóstwem. Na brak pracy narażone są przede wszystkim: osoby o niższym poziomie wykształcenia, kobiety, szczególnie te dłużej pozostające bez pracy, młodzież wkraczająca na rynek pracy bez lub ze skromnym doświadczeniem zawodowym, osoby, które przekroczyły 45-50 rok życia.

Tabela 27: Liczba rodzin/osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia

Opis danych	Lata			
	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	395	375	410	375
Liczba osób w rodzinie	1313	1189	1282	1168

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Zwoleniu

Dominującym problemem utrudniającym lub uniemożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie osobom korzystającym z MOPS jest bezrobocie. Wskaźnik ten odzwierciedla trudną sytuację na zwoleńskim rynku pracy. Ponadto powrót na rynek pracy klientów Ośrodka jest utrudniony, a często nawet niemożliwy ze względu na niski poziom wykształcenia i kwalifikacji /lub ich brak/ oraz skutki, jakie stały się ich udziałem w związku z długotrwałym brakiem zatrudnienia /m.in.: niska samoocena, brak wiary w siebie i swoje możliwości, stres, bierność, brak motywacji, roszczeniowość. Należy przy tym zaznaczyć, że bezrobocie jest najłatwiejszym do zdiagnozowania problemem, to z nim, bowiem utożsamiają się sami klienci, potwierdzają go także dokumenty z Powiatowego Urzędu Pracy.

Jak wynika z analizy oraz obserwacji problem bezrobocia rzadko występuje

w odosobnieniu, najczęściej obok niego, jako przyczyna lub skutek pojawiają się takie problemy jak: zaburzone życie rodzinne, uzależnienia, przemoc, ubóstwo, bezdomność, problemy z prawem, z mieszkaniem itp. Nawarstwienie problemów jest często zgubne w skutkach i prowadzi do degradacji osób i rodzin.

Bezrobocie w gminie Zwoleń jest jedną z najważniejszych kwestii społecznych. Pociąga za sobą i jest przyczyną nasilania się społecznych patologii takich jak: rozwody, trudności wychowawcze z dziećmi, eurosieroctwo, przestępczość młodocianych. Wywołuje negatywne skutki w sferze ekonomicznej i psychospołecznej, które nasilają się w miarę wydłużania się okresu pozostawania bez pracy. Zjawisko to prowadzi zawsze do obniżenia standardu życia, wywołuje pojawienie się poczucia krzywdy, frustracji, sprzyja izolacji społecznej, staje się czynnikiem utraty kwalifikacji zawodowych, pogarsza stan zdrowia, wpływa na wzrost konfliktów społecznych.

Charakterystyka poziomów intensywności problemu społecznego:

Zaproponowany poniżej trójpodział jest wstępem do zmiany postrzegania problemów społecznych oraz przejścia z działań interwencyjnych na rzecz działań aktywizujących przypisanych konkretnym grupom potrzebujących w zależności od poziomu dotykającego ich problemu.

Poziom niski (1)

Osoba bezrobotna, czyli niepracująca, aktywnie poszukująca zatrudnienia w ciągu ostatniego miesiąca oraz gotowa podjąć pracę w ciągu najbliższych dwóch tygodni. Nie występuje efekt zniechęcenia bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia;

Poziom średni (2)

Osoba zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy, jako bezrobotna stosująca głównie bierne metody poszukiwania zatrudnienia. Osoba bezrobotna średniookresowo. Osoba doświadczająca „pułapki bezrobocia”.

Poziom wysoki (3)

Osoba pozostająca bez pracy długookresowo, zniechęcona poszukiwaniem zatrudnienia. Nie pracuje, od co najmniej dwóch lat. Nie współpracuje ze służbami zatrudnienia. Osoba o niskim poziomie zatrudnialności. Osoba doświadczająca „pułapki bierności”.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zaangażowanie pracowników MOPS i PUP na rzecz problemu bezrobocia, ▪ realizacja projektów systemowych dla osób bezrobotnych, ▪ rozbudowane poradnictwo zawodowe, ▪ korzystne położenie komunikacyjne, ▪ klienci pomocy społecznej – bierni zawodowo są motywowani do zmiany swojej sytuacji życiowej i materialnej, np. kontrakt socjalny, ▪ zasoby kadrowe pomocy społecznej, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpływ wykształconej młodzieży, ▪ jednokierunkowa migracja, ▪ niedostateczna informacja o rynku pracy dla młodzieży uczącej się, ▪ niski poziom kwalifikacji osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, ▪ wzrost patologii społecznych: alkoholizmu, przestępczości, apatii społecznej, syndromu wyuczonej bezradności i rozpadu życia rodzinnego, ▪ brak wzorców rodzinnych dotyczących kształcenia, zdobycia wykształcenia, ▪ słabo rozwinięty system instytucji wspierania przedsiębiorczości, ▪ słaba aktywność społeczna, ▪ brak dużych zakładów szczególnie w sferze produkcyjnej.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawa sytuacji osób długotrwale bezrobotnych, młodzieży i kobiet na rynku pracy dzięki aktywnym formom wspierania, ▪ wykorzystanie potencjału ludzkiego (bezrobotni) pod potrzeby inwestorów, ▪ identyfikacja władz lokalnych z problemami bezrobocia, ▪ chęć rozwijania dialogu społecznego, ▪ promowanie ekonomii społecznej, ▪ współpraca z partnerami lokalnymi, regionalnymi i ponadregionalnymi, ▪ współpraca z Województwem i sąsiednimi powiatami, ▪ szybki postęp techniczny i technologiczny, jako szansa dla młodych dobrze wykształconych osób, ▪ umiejętność pozyskiwania środków zew. na rzecz przeciwdziałania bezrobociu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mała ilość inwestycji tworzących nowe miejsca pracy, niewystarczające środki finansowe na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, ▪ mała liczba pośredników pracy, ▪ niedoskonałość i niestabilność przepisów dotyczących bezrobocia, ▪ niekorzystna struktura wykształcenia osób bezrobotnych, ▪ szybki postęp techniczny i technologiczny i niedostosowane w związku z nim kwalifikacje osób, ▪ występowanie obaw, co do zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynikające z utrwalonych postaw wobec tej grupy.

Prognoza i rekomendacje:

W perspektywie do 2021 roku poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia będą zależne od kondycji gospodarki krajowej i europejskiej. Zakłada się, że po okresie obecnej recesji nastąpi poprawa sytuacji ekonomicznej w najbliższych latach, a co za tym idzie zmniejszeniu ulegnie poziom bezrobocia. Tym niemniej szereg osób pozostających obecnie bez pracy będzie miało utrudniony powrót do pełnej aktywności zawodowej (długotrwale bezrobotni, osoby uzależnione, osoby opuszczające zakłady karne). Wysiłki polityków społecznych winny skoncentrować się w tym okresie na rozwoju form zatrudnienia jakie stwarza ekonomia społeczna. Rozbudowa tego typu infrastruktury winna przynieść ograniczenie skutków bezrobocia w grupach szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

Innowacyjne formy rozwiązywania problemu bezrobocia wymagają prowadzenia aktywnej polityki społecznej nie tylko na szczeblu samorządowym, gminnym, ale też na szczeblu centralnym. Na uwagę zasługuje tu również reforma pomocy społecznej, odejście od pasywnych form udzielania pomocy (świadczenia pieniężne) na rzecz kreowania aktywności u osób bezrobotnych, współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi w rozwiązywaniu tak ważnej i kosztownej kwestii społecznej. Kosztami zaniechania będzie mniejszy nakład finansowy na utrzymanie osób długotrwale bezrobotnych. Działania o charakterze aktywnej integracji powinny zmierzać w kierunku rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w zakresie przeciwdziałania bezrobociu, prowadzenie działań aktywizujących i prewencyjnych w zakresie aktywnej polityki społecznej.

Wyzwania:

- Dostosowanie rynku pracy do zmian struktury demograficznej;
- Dostosowanie rynku pracy do niepewności i niestabilności spowodowanej np. kryzysem ekonomicznym w UE;
- Aktywizacja zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Efektywny system kształcenia zawodowego i technicznego;
- Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa ludności (intensyfikacja postaw pro-rozwojowych ludności i przedsiębiorczości);
- Dopasowanie ofert edukacji do potrzeb lokalnego rynku pracy.

IV.2 Niepełnosprawność

Niepełnosprawność jest stanem będącym efektem dysfunkcji natury fizycznej lub psychicznej, ubytku anatomicznego wynikłego z urazów, schorzeń lub zaburzeń rozwojowych i powodujących znaczące ograniczenie możliwości wykonywania podstawowych czynności życiowych, tj. samoobsługa, przemieszczanie się, czynności manualne, orientacja w otoczeniu, zdolności komunikowania się z innymi ludźmi oraz czynności związane z uczeniem się, wykonywaniem pracy, życiem rodzinnym czy prowadzeniem gospodarstwa domowego. Sytuacja osób niepełnosprawnych jest trudna. Niepełnosprawni fizycznie mają olbrzymie trudności m.in. ze swobodnym poruszaniem się (bariery architektoniczne). Bariery te nie tylko utrudniają ale wręcz uniemożliwiają osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w normalnym życiu. Osoby niepełnosprawne psychicznie postrzegane są zazwyczaj jako nieprzewidywalne, a co za tym idzie również niebezpieczne. Największym jednak problemem dla ludzi niepełnosprawnych są czynniki psychologiczne i społeczne - trudność w akceptacji samego siebie i swoich schorzeń oraz brak zrozumienia ze strony ludzi zdrowych.

Prawo do uzyskania pomocy a także rozmiar udzielonej pomocy zależą od stopnia niepełnosprawności: znacznego, umiarkowanego lub lekkiego. Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydają Wojewódzkie i Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Na terenie Gminy Zwolen orzeczenia takie wydaje Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Zwoleniu. Orzeczenia o niepełnosprawności wydawane są także przez Komisje przy ZUS i KRUS.

Niepełnosprawność jest jednym z wielu powodów przyznawania pomocy, ponieważ sytuacja taka powoduje pogorszenie kondycji finansowej rodziny, przez zwiększenie wydatków na leczenie i rehabilitację. Osoby niepełnosprawne są statystycznie gorzej wykształcone, przejawiają mniejszą aktywność zawodową, a w konsekwencji częściej narażone są na ubóstwo i wykluczenie społeczne. Dlatego też rodziny zwracają się o pomoc do MOPS w Zwoleniu. Prócz zasiłków stałych MOPS udziela świadczeń okresowych z powodu niepełnosprawności oraz zasiłków celowych i specjalnych celowych.

Tabela 28: Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS w Zwoleniu z powodu niepełnosprawności w latach 2013 – 2016

Opis danych	Lata			
	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	33	30	32	33
Liczba osób w rodzinie	67	60	59	51

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Osoby niepełnosprawne, którym gmina nie jest w stanie zapewnić całodobowej opieki i pielęgnacji mogą zostać skierowane do Domu Pomocy Społecznej lub do Zakładu Pielęgnacyjno – Opiekuńczego w Szpitalu w Zwoleniu. Na terenie powiatu zwoleńskiego działa Dom Pomocy Społecznej w Gródku dla osób niepełnosprawnych i chorych psychicznie.

Osoby niepełnosprawne mogą także liczyć na pomoc w formie usług opiekuńczych. Są one skierowane są w szczególności do osób samotnych, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do poszczególnych potrzeb osób wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności.

Tabela 29: Usługi opiekuńcze świadczone przez MOPS w Zwoleniu

Opis danych	Lata			
	2013	2014	2015	2016
Usługi opiekuńcze ogółem				
Liczba osób	19	17	22	26
Liczba świadczeń (godzin)	11603	10978	11289	13639
Kwota świadczeń w zł.	229 293	218 723	203 942	237991
Specjalistyczne usługi				
Liczba osób	8	8	10	12
Liczba świadczeń	3111	3060	3311	3738
Kwota świadczeń w zł.	76 000	87500	84000	85000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Ponadto osoby starsze w trudnej sytuacji zdrowotnej mogą korzystać z pomocy w formie usług opiekuńczych – gospodarczych.

Realizacją zadań w ramach rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych zajmuje się PCPR przy udziale środków PFRON. Ponadto instytucja ta podejmuje działania,

które mają zmierzać do ograniczenia skutków niepełnosprawności i przestrzegania praw tych osób. Współpracuje ona z fundacjami, stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie ich rehabilitacji społecznej.

Inną formą rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych są Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ). Organizatorem WTZ jest Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Rodzinie i Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych w Zwoleniu. Warsztaty Terapii Zajęciowej znajdują się w Wilczowoli i działają od 01.12.2003r. realizując zadania powiatowe z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych powyżej 16 r.ż., uznanych za niezdolne do podjęcia zatrudnienia.

Osoby przewlekle chore spotykają się z podobnymi problemami jak osoby niepełnosprawne, ponieważ często nie są w stanie aktywnie uczestniczyć w tzw. normalnym życiu. Borykają się również z bezrobociem, utrudnieniami w dostępie do specjalistycznej opieki medycznej, czy dużymi kosztami procesu leczenia. W chwili obecnej problemem są tzw. choroby cywilizacyjne, dotykające najczęściej ludzi młodych i w średnim wieku.

Ciężka, długotrwała choroba wiąże się z ponoszeniem kosztów leczenia. Osoby takie często pozostają bezrobotne. Ze względu na stan zdrowia nie mogą ubiegać się i podjąć pracy. Sprawy te mają zasadniczy wpływ na sytuację materialną rodzin osób chorych, dlatego też często stają się klientami OPS.

Tabela 30: Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS w Zwoleniu z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2013 - 2016

Opis danych	Lata			
	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	165	159	168	147
Liczba osób w rodzinie	435	400	409	347

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Charakterystyka poziomów intensywności problemu społecznego:

Zgodnie z założeniami projektu ten problem można rozważać również w kategoriach nasilenia jego występowania:

Poziom niski (1)

Osoba wymagająca niewielkiego, okresowego wsparcia w wybranych czynnościach wykraczających poza podstawowe aktywności dnia codziennego, lub terapii/rehabilitacji

w niewielkim wymiarze czasowym. Może samodzielnie, bądź z niewielkim wsparciem.

Poziom średni (2)

Osoba wymagająca codziennego wsparcia w miejscu zamieszkania w postaci usług opiekuńczych (gospodarczych i pielęgnacyjnych), lub codziennej terapii/rehabilitacji.

Wymaga wsparcia, by uczestniczyć w życiu społecznym.

Poziom wysoki (3)

Osoba wymagająca stałego wsparcia w miejscu zamieszkania w większości podstawowych czynności dnia codziennego, lub codziennej intensywnej terapii/rehabilitacji. Jest w stanie uczestniczyć w życiu społecznym jedynie przy pomocy innej osoby. Spełnia kryteria pozwalające na skierowanie do placówki całodobowego pobytu.

Analiza SWOT

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none">▪ oferta edukacyjna dostosowywana do części potrzeb osób niepełnosprawnych,▪ przedszkola i szkoły posiadające oddziały integracyjne,▪ osoby niepełnosprawne chętne do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych i korzystania z poradnictwa zawodowego,▪ angażowanie społeczności lokalnej w działania wspierające i przełamywanie stereotypów środowiskowych – aktywizacja osób niepełnosprawnych intelektualnie,▪ świadczenie usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych),	<ul style="list-style-type: none">▪ mała aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych przy wysokim odsetku ww. grupy społecznej w strukturze beneficjentów MOPS,▪ niedostateczna liczba ofert pracy wpływających do Powiatowego Urzędu Pracy skierowanych do osób niepełnosprawnych,▪ niska stopa zatrudnienia osób z niepełnosprawnością,▪ niewielki udział niepełnosprawnych w formach wsparcia i aktywizacji zawodowej,▪ niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP,▪ trudna sytuacja finansowa osób niepełnosprawnych,▪ stereotypy i uprzedzenia do osób niepełnosprawnych, zwłaszcza osób psychicznie chorych,▪ ograniczenia i trudności w znalezieniu wykwalifikowanej kadry specjalistów świadczących usługi opiekuńcze,▪ brak standardów usług opiekuńczych,▪ brak dobrze wyposażonej

	<ul style="list-style-type: none"> publicznej, ogólnodostępnej wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ▪ brak kompleksowych działań partnerskich, ▪ brak chętnych osób do prowadzenia rodzinnych domów pomocy społecznej, ▪ słabo rozwinięta infrastruktura systemu opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych, ▪ zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, ▪ zwiększenie aktywności potencjalnych pracodawców, ▪ likwidacja barier architektonicznych i w komunikowaniu się, ▪ egzekwowanie przepisów dotyczących przystosowania obiektów budowlanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, ▪ zwiększenie dostępu do nowoczesnych systemów informacyjnych (w tym pomoc w zakupie sprzętu komputerowego i w dostępie do internetu), ▪ współpraca sektora publicznego z sektorem pozarządowym, ▪ dostęp do finansowania inicjatyw na rzecz osób z niepełnosprawnością ze środków funduszy strukturalnych, ▪ umiejętność pozyskiwania środków zewnętrznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ starzenie się społeczeństwa, wzrost odsetek osób starszych w strukturze społecznej, ▪ rosnąca liczba osób niepełnosprawnych, ▪ uzależnienie od pomocy społecznej, ▪ niedostosowanie wymogów rynku pracy do struktury mieszkańców gminy Zwoleń, ▪ relatywnie coraz niższe (wobec kosztów utrzymania) świadczenia emerytalno-rentowe, ▪ utrudniony dostęp do bezpłatnych usług opieki zdrowotnej, ▪ ograniczone możliwości sfinansowania badania stanu zjawiska niepełnosprawności.

Prognoza i rekomendacje:

Przy wielości podmiotów oferujących osobom niepełnosprawnym rehabilitację społeczną, zdrowotną i zawodową zachodzi potrzeba zwiększenia koordynacji działań zarówno instytucji samorządowych jak i pozarządowych. Przy zakładanej do 2020 roku wzrastającej liczbie osób niepełnosprawnych należy zadbać o indywidualizację rozwoju

dla osób pozostających w wieku aktywności zawodowej, zindywidualizowaną rehabilitację i opiekę dla niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym. Wzrastająca systematycznie liczba osób niepełnosprawnych wymaga dostosowania miasta do potrzeb tej grupy społecznej, co oznacza systematyczne diagnozowanie potrzeb tej grupy oraz inwentaryzację istniejących barier nie tylko architektonicznych, ale także mentalnych.

Wyzwania:

- Zapewnienie dostępu do rehabilitacji dostosowanej optymalnie do potrzeb osoby niepełnosprawnej.
- Spójne monitorowanie skali problemu .
- Aktywizowanie społeczne i zawodowe osób niepełnosprawnych z uwzględnieniem własnej aktywności osoby niepełnosprawnej w podejmowaniu wyzwań.
- Tworzenie i rozwijanie spójnego systemu aktywizacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych i ich rodzin zwiększających autonomię osoby i rodziny. Promowanie systemowych rozwiązań.
- Prowadzenie działań wielosektorowych (pomoc społeczna, rynek pracy, ochrona zdrowia).
- Rozwój usług środowiskowych wspierających osoby chore i niepełnosprawne oraz ich rodziny. Deinstytucjonalizacja usług.
- Promowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym i chronionym rynku pracy.
- Zapewnienie dostępności do edukacji osób niepełnosprawnych.
- Wspieranie inicjatyw tworzenia i rozwijania działalności wszelkich grup samopomocowych dla rodzin dotkniętych niepełnosprawnością.

IV.3 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

W projekcie przyjęto, że bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oznacza następujące grupy problemów (według źródła ich pochodzenia):

- problemy wynikające z postawy/zachowań rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych;

- problemy wynikające z postawy/działań rodziców w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego;
- problemy wynikające z postawy/zachowań dzieci.

Rodzina jako podstawowa komórka społeczna powinna być pod specjalną ochroną państwa. Zważywszy na występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych (ujemny przyrost naturalny) i gospodarczych (zmiany statusu materialnego), rodzina powinna móc liczyć na pomoc materialną, społeczną i prawną. Na środowisko rodziny składa się: struktura rodziny, atmosfera wychowawcza w domu, warunki materialne, zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców i ogólna struktura środowiska.

Znaczną część osób zgłaszających się do OPS stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci, łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym - ujawniające się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm i wartości. W wielu sytuacjach dzieci pochodzące z tych rodzin, pozostawione są same sobie. Większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników. Częściej pojawiają się u nich problemy w szkole, mniej czasu poświęcają przygotowaniu się do lekcji, przeżywają więcej porażek szkolnych w efekcie czego rezygnują z wysiłku w zdobywaniu wiedzy. W takiej sytuacji rodzice nie pomagają lecz podwyższają wymagania w stosunku do ocen i zachowania dziecka lub też w ogóle przestają się nim interesować. Dzieci odrzucane przez środowisko rodzinne szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu i popadać w konflikty z prawem.

Tabela 31: Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w latach 2013-2016

Opis danych	Lata			
	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	57	46	54	49
Liczba osób w rodzinie	285	228	223	191

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Problemy społeczne mają wielowymiarowy charakter i ich rozwiązanie wymaga systemowych rozstrzygnięć, zintegrowanej współpracy instytucjonalnej, angażującej sferę polityczną, gospodarczą i społeczną. Dlatego też wskazane jest stworzenie zintegrowanego systemu pomocy skierowanego ku całej rodzinie, a nie odrębnie do poszczególnych jej członków. Należy doprowadzić do wypracowania wspólnych programów i współdziałania wszystkich podmiotów powołanych w celu rozwiązywania społecznych problemów. Ze względu na dobro dzieci i konieczność podnoszenia standardu usług w zakresie rozwoju systemu opieki nad dzieckiem i rodziną konieczna jest kontynuacja podejmowanych w latach ubiegłych działań i rozwijanie szeroko rozumianej rodzinnej opieki zastępczej w miejsce opieki instytucjonalnej.

Analizując sytuację rodzinną i środowiskową młodych mieszkańców gminy Zwoleń, należy zwrócić uwagę w szczególności na sytuację dzieci pochodzących z rodzin ubogich, dotkniętych problemem bezrobocia i uzależnieniem. To w nich najczęściej dochodzi do marginalizowania potrzeb dziecka, zaniedbań wychowawczych i przemocy. Pedagodzy szkolni w odniesieniu do sytuacji dzieci i rodzin, które wspierają, wskazują na:

- potrzebę intensyfikacji pracy z rodzinami dotkniętymi dziedzicznym bezrobociem (oraz chronicznie uchylającymi się od zatrudnienia), przemocą i alkoholizmem,
- potrzebę zwiększenia środków na pedagogizację i psychoedukację rodziców,
- konieczność poszerzenia oferty zajęć pozalekcyjnych, jako zdrowej formy spędzania czasu wolnego,
- dofinansowanie wycieczek szkolnych, wypoczynku letniego i zimowego, dożywiania oraz szerszej oferty form kształcenia dla dzieci z deficytami.

Charakterystyka poziomów intensywności problemu społecznego:

Zgodnie z założeniami projektu zaproponowano następujący podział nasilenia występowania problemu niepełnosprawności:

Poziom niski (1)

Rodzina z dzieckiem, w której zaburzone są funkcje rodziny, np. zaniedbywanie niektórych potrzeb dziecka (-ci), złe gospodarowanie budżetem domowym czy prowadzenia gospodarstwa domowego. Podejmuje współpracę/wykazuje aktywność/aktywnie przeciwdziała. Wymaga niewielkiego wsparcia ze strony służb społecznych.

Poziom średni (2)

Rodzina z dzieckiem, w której występuje niesamodzielność w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych o utrwalonych złych nawykach zarówno w sferze prowadzenia gospodarstwa domowego, jak i w kwestii wychowywania dzieci, relacji między członkami rodziny. Wymagająca znacznego wsparcia ze strony innych osób w przewyższaniu napotkanych problemów opiekuńczo-wychowawczych. Pomoc osób trzecich pozwala na usamodzielnienie rodziny.

Poziom wysoki (3)

Rodzina z dzieckiem, w której występuje wiele problemów opiekuńczo-wychowawczych, w bardzo dużym stopniu niesamodzielna, wymagająca bardzo dużo pomocy ze strony osób trzecich), często pod nadzorem kuratora sądowego. Zagrożenie przejęcia dziecka/dzieci przez instytucje pieczy zastępczej. Nie podejmuje współpracy.

Analiza SWOT

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none">▪ różnorodność form pracy z rodziną (m.in. praca kontraktem socjalnym z rodziną dysfunkcyjną, wprowadzenie „Asystenta rodziny”, praca z dziećmi i młodzieżą wyrównująca ich braki edukacyjne i szanse rozwoju, poradnictwo specjalistyczne, grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy) mające na celu wzmocnienie potencjału rodziny,▪ pozyskiwanie źródeł finansowania z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej i Europejskiego Funduszu Społecznego na projekty wspierające rodziny niewydolne wychowawczo i w trudnej sytuacji materialnej,▪ systematyczne i kompleksowe realizowanie polityki dożywiania najbiedniejszych rodzin i dzieci,▪ działania profilaktyczne MOPS w opiece nad dzieckiem i rodziną ograniczają liczbę dzieci kierowanych do opieki zastępczej,▪ współpraca pracowników MOPS z	<ul style="list-style-type: none">▪ utrzymywanie się w systemie pomocy społecznej wysokiej liczby rodzin słabo zmotywowanych do zmiany swojej sytuacji życiowej,▪ niedostateczna liczba skoordynowanych działań na rzecz rodzin i dzieci,▪ zbyt mała liczba wspólnie ustalanych działań w zakresie polityki prorodzinnej,▪ brak długofalowych inicjatyw wykorzystujących wszystkie zasoby instytucjonalne gminy do pomocy społecznej (MOPS, stowarzyszenia, placówki oświatowe, UM, Policja, Sąd),▪ uzależnienie od alkoholu członków rodziny,

pedagogami szkolnymi, Sądem i Policją,
 ▪ funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego
 ▪ realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2017 - 2019.

<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zintegrowanie systemu wsparcia dziecka i rodziny, ▪ podejmowanie działań mających na celu zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu rodziny, ▪ promowanie dobrych praktyk i doświadczeń w zakresie działań na rzecz pomocy dziecku i rodzinie, ▪ dostęp finansowania inicjatyw na rzecz rodzin i dzieci ze środków funduszy strukturalnych UE, ▪ podejmowanie działań przez władze lokalne na rzecz dziecka i rodziny, ▪ podejmowanie działań na rzecz rozwoju i odkrywania potencjału dzieci i młodzieży, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiany demograficzne (starzejąca się społeczność) utrudniają pozyskanie kandydatów na rodziców zastępczych, ▪ postępujące rozluźnienie więzów rodzinnych, w tym wynikające z wyjazdów zarobkowych za granicę, ▪ bierność klientów pomocy społecznej i zjawisko dziedziczenia biedy, uzależnienia od pomocy społecznej, ▪ wzrost liczby rodzin zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, ▪ wzrastająca liczba dzieci i młodzieży podejmujących zachowania ryzykowne, ▪ ukrywanie zjawiska przemocy domowej.

Prognoza i rekomendacje:

Mając na uwadze aktualne tendencje społeczne należy założyć, że do 2021 roku nadal problemem społecznym będzie rozpad rodzin i w konsekwencji obowiązek opieki na dziećmi pozbawionymi rodzin poprawnie spełniających swoje funkcje. Kryzys rodziny przekładający się na upośledzenie jej funkcji wychowawczych winien zmobilizować system pomocy społecznej do rozwoju pracy socjalnej oraz asystentury rodzin. Wzmacnianie rodziny wraz z rozwojem atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego adresowanych do dzieci i młodzieży, winno przełożyć się na ograniczenie rozwoju zachowań patologicznych. Analizując kwestie przemocy w rodzinie, wydaje się, że o ile jej poziom nie będzie w najbliższych latach wzrastał, to wraz ze wzrostem świadomości społecznej, coraz więcej przypadków przemocy będzie ulegało ujawnieniu. W związku z powyższym instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy jak i poprzez stosowne programy psychologiczne jej sprawcom.

Bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego przejawiającego się trudnościami we własnym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny, często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to problemami w pełnieniu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi związanymi z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych. Wszelka pomoc w takim przypadku powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania własnych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno - ochronnych. W trosce o harmonijny rozwój dzieci i młodzieży podejmowane powinny być działania pomocowe w formach finansowych i rzeczowych kompensujące braki w zakresie edukacji, kultury, zagospodarowania czasu wolnego oraz potrzeb bytowych. W tego rodzaju działania powinien być wykorzystywany potencjał organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy.

Wyzwania:

- Wzrost roli aktywnych form pomocy, usług, programów profilaktyki w systemie pomocy dziecku i rodzinie;
- Deinstytucjonalizacja usług na rzecz dziecka i rodziny;
- Rozwój specjalistycznego poradnictwa rodzinnego;
- Rozwój współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi w szczególności w formie zlecenia zadań własnych i zleconych z obszaru dziecka i rodziny tym, że organizacjom;
- Zmiana proporcji udzielanych świadczeń z form biernych (głównie pieniężnych) na formy aktywizujące rodzinę do samodzielności;
- Zapobieganie dysfunkcji i marginalizacji rodzin;
- Rozwój kompleksowego systemu instytucji pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji i zdrowia na rzecz pomocy dziecku i rodzinie;
- Rozwijanie adekwatnych do potrzeb form wspierania rodzin wieloproblemowych.

IV.4 Szczególne uwarunkowania nasycenia problemami społecznymi

Zespół dokonujący analizy istniejących problemów społecznych gminy Zwoleń korzystał z bazy danych, którymi dysponują: Wojewódzki Urząd Statystyczny, Urząd Miasta Zwolenia, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe oraz inne instytucje uczestniczące w rozwiązywaniu tych problemów.

Analiza realizowana na potrzeby niniejszego dokumentu wykazała, że w gminie Zwoleń występują problemy specyficzne dla obszarów miejsko - wiejskich, w których obserwujemy skumulowanie różnorodnych kwestii społecznych na stosunkowo ograniczonym obszarze przestrzennym. Sytuacja ta powinna skłaniać planistów polityki społecznej do poszukiwań takich rozwiązań, by społeczność rozwijała się w sposób zrównoważony. Wymaga to znacznych nakładów finansowych na inwestowanie w kapitał społeczny. Szczegółowe diagnozy poszczególnych problemów społecznych zawarte są w gminnych programach (jednorocznych lub wieloletnich). W aktualizacji dokumentu strategicznego skoncentrowano się na najistotniejszych przesłankach poszczególnych kwestii społecznych, których rozpoznanie umożliwiło konstrukcję części programowej dokumentu.

Należy zauważyć, że wszelkie działania w zakresie polityki i pomocy społecznej mają ograniczony zasięg, a część mieszkańców nie podda się proponowanym działaniom lub nie przyjmie pomocy. Biorąc pod uwagę powyższe oraz wyniki diagnozy i zakres możliwości kompetencyjnych samorządu lokalnego, wynikający z regulacji prawnych, wskazano trzy najważniejsze obszary problemowe: bezrobocie, niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Powyższe dane jednoznacznie wskazują, że dominującym problemem utrudniającym lub uniemożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej jest bezrobocie. Cechą charakterystyczną bezrobotnych z terenu gminy Zwoleń jest niskie wykształcenie, które utrudnia znalezienie zatrudnienia. Dominującą grupą wśród osób bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne i bez prawa do zasiłku. Wskazane w niniejszym dokumencie dane odzwierciedlają trudną sytuację na zwoleńskim rynku pracy. Jak wynika z analizy oraz obserwacji problem bezrobocia rzadko występuje w odosobnieniu. Najczęściej obok niego, jako przyczyna lub skutek pojawia się: ubóstwo, alkoholizm, przemoc, przestępczość, eurosieroctwo.

Na kolejnym miejscu problemów pojawiają się sprawy związane z niepełnosprawnością i długotrwałą chorobą. Osoby te borykają się z trudnościami finansowymi, związanymi z ponoszeniem wysokich kosztów leczenia oraz zakupu leków. Problemem osób niepełnosprawnych są trudności w uczestniczeniu w życiu społecznym, edukacyjnym i zawodowym. Osoby niepełnosprawne są zdecydowanie gorzej wykształcone, co wynika z barier architektonicznych w szkołach, barier w komunikowaniu się, problemów związanych z dojazdem do miejsca kształcenia, wyposażeniem w sprzęt rehabilitacyjny oraz pomoce dydaktyczne.

W przypadku rodzin z terenu gminy Zwoleń istotnym problemem jest również bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Rodziny te, najczęściej w związku z trudnościami finansowymi, brakiem wzorców wychowawczych, niezaradnością życiową nie potrafią radzić sobie w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne zasoby i możliwości. Problemy opiekuńczo - wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe, są przyczyną umieszczania dzieci i młodzieży w instytucjonalnej pieczy zastępczej lub w placówkach resocjalizacyjnych. Formy oddziaływań w wymienionych obszarach problemowych wymagają prowadzenia aktywnej polityki społecznej.

V. Analiza SWOT

Głównym narzędziem oceny uwarunkowań jest analiza SWOT. Jest to metoda służąca do badania otoczenia organizacji oraz analizy jej wnętrza.

Gmina Zwoleń ma ograniczony wpływ na kształtowanie się procesów społeczno – prawnych będących w jej otoczeniu. Może jednak w sposób aktywny wykorzystywać szanse oraz unikać zagrożeń płynących z otoczenia. Analiza SWOT oparta jest na prostym schemacie klasyfikacyjnym, w którym czynniki wpływające dzielimy na:

- wewnętrzne pozytywne – mocne strony (Strengths),
- wewnętrzne negatywne – słabe strony (Weaknesses),
- zewnętrzne pozytywne – szanse (Opportunities),
- zewnętrzne negatywne – zagrożenia (Threats).

Ocena potencjału w aspekcie słabych i mocnych stron pozwala na określenie siły i słabości gminy w zakresie analizowanych sfer społecznych. Silny potencjał to baza umożliwiająca budowanie strategii, słabości to problemy i ograniczenia do pokonania. Zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym rozwojem warunków zewnętrznych, szanse to wsparcie i inspiracje dla lokalnej polityki społecznej.

Tabela 32. Analiza SWOT w zakresie polityki społecznej w Gminie Zwoleń

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Współpraca władz samorządowych z instytucjami i organizacjami na rzecz realizacji programów z zakresu pomocy społecznej, bezrobocia, niepełnosprawności i edukacji, ▪ Wykwalifikowana kadra pracowników pomocy społecznej, ▪ Wystarczająca do potrzeb liczba zatrudnionych pracowników merytorycznych, ▪ Zaangażowanie pracowników MOPS, ▪ Dobra współpraca z różnymi instytucjami i podmiotami realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej, ▪ Dobry stan infrastruktury oświatowej, ▪ Umiejętność szybkiego reagowania w sytuacjach kryzysowych, ▪ Zabezpieczenie dzieciom i młodzieży dostępu do różnych form spędzania czasu wolnego, ▪ Wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych ▪ Brak wzrostu świadczeniobiorców, ▪ Reagowanie na potrzeby osób niepełnosprawnych, ▪ Możliwość samorealizacji osób starszych w różnych organizacjach i stowarzyszeniach, ▪ Zapewnienie środków finansowych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych, ▪ Dostępność do placówek służby zdrowia, ▪ Poczucie solidarności mieszkańców gminy w sytuacjach zagrożeń, ▪ Umiejętność pozyskiwania środków zewnętrznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bierna postawa świadczeniobiorców w rozwiązywaniu problemów życiowych, ▪ Niedostateczne wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców, ▪ Niechęć podnoszenia kwalifikacji przez osoby długotrwale bezrobotne, ▪ Znaczna liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku, ▪ Niewystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym, ▪ Niewystarczająca liczba lokali socjalnych, ▪ Mała aktywność organizacji pozarządowych w tworzeniu podmiotów ekonomii społecznej, ▪ Brak pełnego rozeznania liczby osób niepełnosprawnych, ▪ Niechęć do podejmowania leczenia przez uzależnionych oraz współpracy w tym zakresie przez współuzależnionych, ▪ Niska aktywność środowiska do tworzenia grup samopomocowych i grup wsparcia, ▪ Proces starzenia się ludności.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">▪ Wysoka świadomość społeczna władz samorządowych,▪ Tworzenie i realizacja programów aktywizujących społeczność lokalną,▪ Dostęp do nowoczesnych środków komunikowania się (Internet),▪ Wspieranie zatrudnienia osób bezrobotnych w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych i prac społecznie użytecznych,▪ Oferowanie dzieciom i młodzieży różnych form spędzania czasu wolnego,▪ Aktywizacja osób niepełnosprawnych,▪ Likwidowanie barier architektonicznych,▪ Rozwój działalności Uniwersytetu Trzeciego Wieku,▪ Koordynacja działań na rzecz osób starszych▪ Efektywność i skuteczność działań na rzecz osób uzależnionych,▪ Wzrost identyfikacji i wykrywalności przestępczości, w tym przemocy w rodzinie,▪ Stałe szkolenie, doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,▪ Możliwość pozyskiwania środków unijnych.	<ul style="list-style-type: none">▪ Pogłębianie się zjawiska dziedziczenia biedy,▪ Bezrobocie osób młodych,▪ Występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnienia, bezrobocie, przemoc w rodzinie,▪ Trudna sytuacja ekonomiczna rodzin,▪ Deficyt lokali socjalnych,▪ Bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu problemów życiowych,▪ Długotrwałe uzależnienie rodzin od pomocy społecznej,▪ Niewydolność wychowawcza rodzin▪ Ograniczone możliwości rynku pracy dla osób niepełnosprawnych,▪ Wzrost zapotrzebowania na miejsca w placówkach opieki stacjonarnej,▪ Wzrost zadań statutowych MOPS i wzrost nakładów finansowych.

VI. Cele strategii

VI.1 Cel główny

Ze względu na ogromne oczekiwania społeczeństwa, ustawowym obowiązkiem jednostek samorządu terytorialnego jest działanie, by w zakresie posiadanych środków i kompetencji przyczyniać się do rozwiązywania ich problemów.

Celem głównym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwoleń na lata 2017-2021 jest:

„Zaspokajanie potrzeb społecznych oraz przeciwdziałanie zagrożeniom w stopniu zapewniającym równowagę społeczną i rozwój Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz osób , rodzin i grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym”

Cel główny wskazuje na trzy najważniejsze priorytety, na których należy skoncentrować lokalną politykę społeczną. Na szczególną uwagę zasługują rodziny

niepełne, rodziny wielodzietne, rodziny z osobami niepełnosprawnymi - jako bardzo często żyjące na pograniczu ubóstwa. System pomocy społecznej i system świadczeń rodzinnych musi być szczególnie wyczulony na jej sytuację materialną oraz pojawiającą się w nich przemoc, uzależnienia, problemy opiekuńczo- wychowawcze. Bezpieczeństwo socjalne, m. in. poprzez pracę determinującą rozwój kapitału społecznego, wiąże w swoim obszarze znaczeniowym nie tylko konieczność rozwiązywania kwestii bezrobocia, minimalizację ubóstwa, dając podstawę bytu mieszkańcom gminy Zwoleń, ale także aktywizację społeczności lokalnej, konieczność przygotowania jej uczestników do zatrudnienia w licznych obszarach wymagających zarówno wykształcenia wyższego jak i zawodowego. Przeciwdziałanie powstawaniu enklaw biedy, aktywizowanie osób w wieku senioralnym, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, winno być udziałem nie tylko jednostek administracji publicznej, ale także współdziałających w tym obszarze organizacji pozarządowych.

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zmierza się nie tylko do łagodzenia skutków trudnej sytuacji bytowej klientów pomocy społecznej, lecz także do usuwania przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej. Realizacja strategii przewiduje współpracę - partnerstwo różnych instytucji i organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej, a także instytucji działających w zakresie polityki społecznej.

Cele szczegółowe zdefiniowano w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy społeczne. W dalszej części dokumentu przedstawiono wskaźniki pomiaru realizacji tych celów oraz planowane działania z nimi związane.

VI.2 Cele szczegółowe

Cel nr 1 - Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i przeciwdziałanie zjawisku ich wykluczenia

Działanie	Produkt
<ul style="list-style-type: none">▪ Bieżący monitoring sytuacji osób bezrobotnych,▪ Propagowanie idei przedsiębiorczości wśród osób bezrobotnych,▪ Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,▪ Dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy,▪ Promowanie form zatrudnienia socjalnego	<ul style="list-style-type: none">▪ Zmniejszenie liczby bezrobotnych i korzystających ze świadczeń;▪ Zaspokojenie podstawowych potrzeb członków rodziny;▪ Wzrost poczucia bezpieczeństwa;▪ Nabycie umiejętności poszukiwania pracy;

<p>realizowanego projektów dla osób zagrożonych i wykluczonych społecznie m.in. spółdzielnie socjalne i zatrudnienie wspierane</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Realizacja i organizacja prac społecznie użytecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ▪ Udzielanie przedsiębiorcom wsparcia finansowego, w związku z tworzeniem miejsc pracy dla osób pozostających bez zatrudnienia, ▪ Udzielanie wsparcia i pomoc w aktywnym znalezieniu pracy poprzez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe (doradca zawodowy, psycholog, coach). ▪ Opracowanie programów i projektów promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, ▪ Aktywizacja bezrobotnych poprzez organizację różnorodnych form wsparcia wynikających z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, takich jak m. in.: staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, szkolenia, refundację stanowiska pracy, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej, ▪ Podejmowanie działań w celu mobilizowania klientów do poszukiwania zatrudnienia i usamodzielniania się - kontrakty socjalne, ▪ Inicjowanie oraz organizowanie kontaktów bezrobotnych z pracodawcami, ▪ Pomoc doradczo - konsultacyjna w zakresie możliwości ubiegania się o środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej ▪ Organizacja szkoleń przygotowujących merytorycznie osoby bezrobotne do prowadzenia własnej firmy, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podjęcie zatrudnienia- praca na umowę o pracę, staż / przygotowanie zawodowe, prace społecznie użyteczne. ▪ Podniesienie kwalifikacji zawodowych, ukończenie kursu/ szkolenia zawodowego-przekwalifikującego / kontynuowanie nauki. ▪ Zmniejszenie się problemów społecznych takich jak: ubóstwo, przemoc itp.
<p>Cel nr 2 - Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podnoszenie jakości usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, ▪ Wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji działań na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych w gminie, ▪ Opracowanie i realizacja programów wspierania niepełnosprawnych figurujących w rejestrze PUP, ▪ Opracowanie programów i projektów aktywizujących osoby niepełnosprawne, w tym poprzez realizację projektów finansowanych z Unii Europejskiej, ▪ Włączanie osób niepełnosprawnych do udziału w organizowanych spotkaniach integracyjnych i okolicznościowych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poszerzenie dostępu osób niepełnosprawnych do życia społecznego, kulturalnego, rynku pracy i edukacji, ▪ Stworzenie funkcjonalnego oraz dostosowanego do potrzeb środowisk osób niepełnosprawnych systemu informacji ▪ Umożliwienie zdobycia i utrzymania zatrudnienia oraz podniesienie poziomu kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych, ▪ Większa samodzielność i

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego wspierającego osoby starsze, niepełnosprawne i rodziny opiekujące się nimi, ▪ Upowszechnianie informacji o prawach, uprawnieniach, dostępnych formach pomocy adresowanych do środowiska osób niepełnosprawnych (plakaty, ulotki, Internet, ▪ Rozwój wolontariatu. 	<p>niezależność osób niepełnosprawnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych, ▪ Wzrost świadomości o przysługujących osobom z niepełnosprawnością prawach i obowiązkach; ▪ Wzrost nowych form aktywności w działaniu na rzecz osób z niepełnosprawnością; ▪ Upowszechnienie wizerunku osób z niepełnosprawnością, jako pełnoprawnych członków społeczności lokalnej;
<p>Cel 3 - Zbudowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Systematyczna praca socjalna z rodziną, ▪ Wsparcie finansowe rodzin żyjących w niedostatku, ▪ Tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (świetlice środowiskowe), ▪ Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez zajęcia wyrównawcze i pozalekcyjne, ▪ Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, ▪ Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych ▪ Rozszerzenie działalności zespołu interdyscyplinarnego wspierającego w rozwiązywaniu problemów na rzecz dziecka i rodziny ▪ Tworzenie i wdrażanie programów wspierania rodziny ▪ Współpraca ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych marginalizacją ▪ Prowadzenie poradnictwa (prawnego, psychologicznego) dla rodziców wymagających pomocy w zakresie wypełniania funkcji wychowawczej ▪ Pomoc dzieciom z rodzin zagrożonych pozbawieniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej poprzez wprowadzenie pracy asystenta rodziny ▪ Tworzenie warunków dla działania rodzin wspierających ▪ Organizowanie kampanii oraz innych akcji w celu propagowania zdrowego stylu życia, ▪ Promocja i realizacja programów profilaktycznych i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wypracowanie modelu współpracy specjalistów i instytucji w zakresie pomocy rodzinie, a przede wszystkim pomocy rodzinie w kryzysie, ▪ Nabycie umiejętności dokonywania konstruktywnych wyborów, które będą służyły bezpieczeństwu dzieci i ich prawidłowemu rozwojowi, ▪ Wzmocnienie samodzielności w radzeniu sobie w życiu, ▪ Wzmocnienie postawy świadomego rodzicielstwa, ▪ Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych lub placówkach, ▪ Zmniejszenie uzależnienia, przestępczości, ▪ Wzrost aktywności zawodowej rodziców, ▪ Wzrost aktywności ruchowej, kulturalnej, rekreacyjnej u dzieci i młodzieży.

<p>edukacyjnych skierowanych do rodziców i dzieci,</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Współpraca z podmiotami pracującymi na rzecz rodziny w zakresie kreowania i upowszechniania pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny,▪ Współpraca ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych marginalizacją,▪ Promocja idei rodzinnej pieczy zastępczej.▪ Systematyczna praca socjalna z rodzinami mającymi problemy opiekuńczo – wychowawcze i prowadzeniu gospodarstwa domowego,▪ Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez asystenta rodziny,▪ Świadczenie pomocy społecznej rodzinom, żyjącym w trudnych warunkach materialnych,▪ Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla rodzin▪ Tworzenie i wdrażanie programów na rzecz wspierania rodziny,▪ Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną (organizowanie imprez, festynów),▪ Realizacja programów terapeutycznych i psychoedukacyjnych, skierowanych do rodziców i dzieci,▪ Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwój placówek wsparcia dziennego oraz sport, rekreację i kulturę,▪ Organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych,▪ Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez zajęcia wyrównawcze i pozalekcyjne,	
--	--

VI.3 Szczegółowe wskaźniki

Cel nr 1 - Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i przeciwdziałanie zjawisku ich wykluczeniu

Wskaźnik pomiaru celu:	Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób biorących udział w programach i projektach skierowanych do osób bezrobotnych, ▪ Liczba osób biorących udział w szkoleniach dla osób bezrobotnych, ▪ Liczba osób objętych pomocą z tytułu bezrobocia, ▪ Liczba świadczeń przyznanych i wypłacanych zasiłków okresowego z powodu bezrobocia, ▪ Liczba udzielonych porad przez doradcę zawodowego, psychologa, trenera (coacha), ▪ Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej, ▪ Liczba osób objętych zatrudnieniem wspieranym, ▪ Liczba osób objętych nowymi metodami pracy i programami/ projektami specjalnymi, ▪ Liczba imprez, festynów, ▪ Liczba zorganizowanych warsztatów, konferencji, kampanii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Listy obecności, ▪ Wydane dyplomy/ certyfikaty, ▪ Podpisane deklaracje uczestnictwa, ▪ Wywiady z uczestnikami; ▪ Sprawozdania z działalności i inne dane administracyjne, ▪ Dane statystyczne: WUP, PUP, GUS. <p><i>Częstotliwość pomiaru: co 12 m-cy</i></p>

Cel nr 2 - Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób objęta usługami specjalistycznymi, ▪ Liczba osób objętych programami, ▪ Liczba osób korzystających z poradnictwa, ▪ Liczba osób objętych świadczeniami z pomocy społecznej, ▪ Liczba osób biorących udział w aktywizacji zawodowej, ▪ Liczba osób objętych pomocą wolontarystyczną, ▪ Liczba osób biorących udział w projektach, programach na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych, ▪ Liczba porozumień zawartych przez Urząd Gminy z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji osób niepełnosprawnych, ▪ Liczba imprez, festynów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lista uczestników projektów, programów, ▪ Liczba programów, projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych, ▪ Deklaracje uczestników, ▪ Uzyskane zaświadczenia, dyplomy, ▪ Dane statystyczne z MOPS, organizacji pozarządowych, ▪ Liczba przeprowadzonych inicjatyw integracyjnych, ▪ Liczba organizacji działającej na rzecz osób niepełnosprawnych, ▪ Liczba udzielonych świadczeń, ▪ Liczba rozwiązań poprawiających komunikację z osobami niepełnosprawnymi, liczba szkoleń poświęconych realizacji praw osób
--	---

	<p>niepełnosprawnych.</p> <p><i>Częstotliwość pomiaru: co 12 m-cy</i></p>
<p>Cel 3 - Zbudowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba realizowanych programów i projektów skierowanych do rodzin, ▪ Liczba rodzin objętych świadczeniami z pomocy społecznej, ▪ Liczba szkoleń, warsztatów skierowanych do rodzin, ▪ Liczba rodzin korzystających z grup wsparcia, ▪ Liczba rodzin korzystających z poradnictwa, ▪ Liczba dzieci biorąca udział w formach zorganizowanego wypoczynku, ▪ Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, ▪ Liczba rodzin korzystających z ośrodków wsparcia dziennego, ▪ Liczba organizowanych imprez skierowanych do rodzin, ▪ Liczba osób z rodzin korzystających z porad, ▪ Liczba dzieci korzystających z dożywiania. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lista uczestników programów, projektów, warsztatów, ▪ Ilość przyznanych świadczeń, ▪ Wartość udzielonych świadczeń; ▪ Ilość spotkań grup wsparcia, ▪ Ilość zorganizowanych form wypoczynku, ▪ Częstotliwość i okres korzystania z systemu pomocy społecznej, ▪ Ilość zatrudnionych asystentów rodziny, ▪ Ilość udzielonych porad, ▪ Ilość rodzin, które osiągnęły poprawę w funkcjonowaniu, ▪ Ilość organizowanych imprez, festynów. <p><i>Częstotliwość pomiaru: co 12 m-cy</i></p>

VII. Harmonogram

Cel i działanie	Okres realizacji	2017	2018	2019	2020	2021	Realizatorzy
Cel nr 1 - Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i przeciwdziałanie zjawisku ich wykluczeniu							
Działania opisane przy celu nr 1.	5 lat	☐	☐	☐	☐	☐	PUP, WUP- Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, placówki oświatowe, MOPS, organizacje pozarządowe.
Cel nr 2 - Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych							
Działania opisane przy celu nr 2.	5 lat	☐	☐	☐	☐	☐	MOPS, organizacje pozarządowe, UM, PUP, WTZ, PCPR, placówki oświatowe, służba zdrowia.
Cel 3 - Zbudowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym							
Działania opisane przy celu nr 3.	5 lat	☐	☐	☐	☐	☐	MOPS, placówki edukacyjne, kulturalne i sportowe, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Policja, UM, GKRPA, sądownictwo, służba zdrowia, Zespół Interdyscyplinarny,

VIII. System wdrażania strategii

Aby narzędzie jakim jest SRPS mogło określane być mianem skutecznego – musi być logistycznie wdrażane w otoczenie. Nie jest możliwym bowiem, aby wdrażanie dokumentu uwieńczone zostało sukcesem bez wcześniejszego podziału prac, ze szczególnym uwzględnieniem wyznaczenia osoby na miejsce lidera, która będzie pracowała nad komunikacją i motywacją oraz kształtowała system pomocy

w realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

- 1) Koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie Ośrodek Pomocy Społecznej.
- 2) Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w pewne narzędzia docelowo, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów SRPS.

IX. Monitoring

IX.1 Termin okresowego przeglądu

Raz do roku.

IX.2 Zadania związane z przeglądem

Realizacja strategii będzie monitorowana w oparciu o założone wskaźniki monitoringu. Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, Urzędu Miejskiego w Zwoleniu, jednostek organizacyjnych gminy, Komendy Powiatowej Policji, PCPR, PUP, ze sprawozdań MOPS, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku zmiany regulacji prawnych bądź też narastanie niektórych problemów społecznych.

IX.3 Zarządzanie ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem w zakresie realizacji działań celu nr 1 - Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i przeciwdziałanie zjawisku ich wykluczenia

Opis ryzyka:

- Brak zabezpieczenia odpowiednich środków w budżecie UM, MOPS;
- Ryzyko zewnętrzne (np. uwarunkowania prawno-systemowe, zmiana kryteriów dochodowych, zamrożenie środków finansowych, kryzys gospodarczy);

- Ryzyko zasobów ludzkich np. (np. jakość wykonywanej pracy ze względu na nadmiar zadań przyporządkowanych poszczególnym pracownikom, wypalenie zawodowe);
- Brak wystarczającej motywacji beneficjentów do udziału w programach, projektach, szkoleniach, brak dodatkowych miejsc pracy, niedostosowane szkolenia zawodowe do zapotrzebowania na rynku pracy.

Sposób przeciwdziałania:

- Współpraca wszystkich jednostek działających na rzecz SRPS;
- Wsparcie superwizyjne, dobór beneficjentów do poszczególnych działań;
- Prawidłowość gospodarki finansowej, budżetowej i sprawozdawczej;
- Skuteczność i efektywność działania.

Zarządzanie ryzykiem w zakresie realizacji działań Celu nr 2 - Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych

Opis ryzyka:

- Brak zabezpieczenia odpowiednich środków w budżecie UM, MOPS;
- Ryzyko zewnętrzne (np. uwarunkowania prawno-systemowe, zmiana kryteriów dochodowych, zamrożenie środków finansowych, kryzys gospodarczy);
- Brak wystarczającej motywacji beneficjentów do udziału w programach, projektach, szkoleniach, duży stopień niepełnosprawności, jako bariera do uczestniczenia w proponowanych formach wsparcia.

Sposób przeciwdziałania:

- Współpraca wszystkich jednostek działających na rzecz SRPS;
- Wsparcie superwizyjne, dobór beneficjentów do poszczególnych działań;
- Prawidłowość gospodarki finansowej, budżetowej i sprawozdawczej;
- Skuteczność i efektywność działania.

Zarządzanie ryzykiem w zakresie realizacji działań Celu nr 3 - Zbudowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym

Opis ryzyka:

- Brak zabezpieczenia odpowiednich środków w budżecie UM, MOPS;

- Ryzyko zewnętrzne (np. uwarunkowania prawno-systemowe, zmiana kryteriów dochodowych, zamrożenie środków finansowych, kryzys gospodarczy);
- Zaburzona hierarchia potrzeb;
- Brak wystarczającej motywacji beneficjentów do udziału w programach, projektach, szkoleniach, brak motywacji u beneficjentów do zmiany swojej sytuacji życiowej - wyuczona bezradność, brak lub niedostateczna umiejętność racjonalnego gospodarowania budżetem.

Sposób przeciwdziałania:

- Współpraca wszystkich jednostek działających na rzecz SRPS;
- Wsparcie superwizyjne, dobór beneficjentów do poszczególnych działań;
- Prawdliwość gospodarki finansowej, budżetowej i sprawozdawczej;
- Skuteczność i efektywność działania.

X. Ewaluacja

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości strategii. Uzyskane informacje będą przydatne dla planowania rozwoju skutecznego realizacji aktualnie przeprowadzanego programu. Ewaluacja musi także odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej. W wąskim aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań strategii, rozwiązywanie problemów (wyzwań przyjętych w strategii).

Zakres ewaluacji - Ewaluacji podlegać będzie:

- Materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen;
- Ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności wewnętrznej podejmowanych działań.

Sposób ewaluacji - Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych oraz osiągniętych efektów dokonywana siłami własnymi, na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

Narzędzia ewaluacji - Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań

społeczno-ekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem:

- technik ilościowych (np.: koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług),
- technik jakościowych (ankiety, obserwacje, opinie, dyskusje, kwestionariusze, raporty).

Czas / Okres ewaluacji - Raz do roku,

Może być też zastosowana punktowo przed rozpoczęciem realizacji interwencji publicznej, w trakcie i po zakończeniu.

Wnioski końcowe

Organizacja systemu pomocy społecznej w gminie Zwoleń jest dostosowana do potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Cele szczegółowe i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem. W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na:

- wzmocnienie postaw aktywności zawodowej,
- wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej,
- partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej osób/ rodzin z problemami społecznymi.

Zapisy zawarte w strategii realizowane będą zgodnie z wymienionymi działaniami i w zależności od pozyskanych środków finansowych. Strategia jest dokumentem otwartym. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną,

zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców gminy Zwolen i wymogami prawa. Zgodnie z celem głównym niniejszej strategii, jej realizacja powinna przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców Gminy Zwolen, ze szczególnym uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Koordynatorem Strategii jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwoleniu.